Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES VERICAS TRSTENJAKAS [*Verica Trstenjak*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2011. gada 29. novembrī [1]

Lieta C-453/10

Jana Pereničová
Vladislav Perenič
pret
S.O.S. financ, spol. sro

(Okresný súd Prešov (Slovākija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Patērētāju tiesību aizsardzība — Direktīva 93/13/EEK — 4. panta 1. punkts un 6. panta 1. punkts — Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos — Direktīva 2005/29/EK — Negodīga komercprakse uzņēmumu darījumos ar patērētājiem — Patēriņa kredītlīgums, kurā paredzēti nesamērīgi augsti procenti — Negodīgas komercprakses un negodīgu līguma noteikumu ietekme uz visa līguma spēkā esamību

Satura rādītājs

I – Ievads . . . 3

II – Piemērojamās tiesību normas . . . 4

A – Savienības tiesības . . . 4

1) Direktīva 93/13/EEK . . . 4

2) Direktīva 87/102/EEK . . . 5

3) Direktīva 2005/29 . . . 5

B – Dalībvalsts tiesības . . . 6

III – Lietas faktiskie apstākļi, pamatlieta un prejudiciālie jautājumi . . . 7

IV – Tiesvedība Tiesā . . . 8

V – Lietas dalībnieku būtiskie argumenti . . . 8

1 — Oriģinālvaloda – vācu; tiesvedības valoda – slovāku.

A – Par pirmo prejudiciālo jautājumu 8

B – Par otro prejudiciālo jautājumu 9

1) Kļūdaina norāde par gada procentu likmi kā negodīga komercprakse 9

2) Negodīgas komercprakses sekas attiecībā uz līguma spēkā esamību 9

VI – Juridiskais vērtējums 10

A – Ievada piezīmes 10

B – Par pirmo prejudiciālo jautājumu 11

1) Savienības tiesībās noteiktais minimālais aizsardzības līmenis 12

a) Principā – tikai atsevišķu līguma noteikumu spēkā neesamība 12

b) Izņēmuma gadījumos – visa līguma spēkā neesamība 13

2) Dalībvalstu rīcības brīvība paaugstināt aizsardzības līmeni 16

C – Par otro prejudiciālo jautājumu 17

1. apakšjautājums: kļūdaina norāde par gada procentu likmi kā negodīga komercprakse 17

a) Par Direktīvu 2005/29 17

b) Direktīvas 2005/29 piemērošanas joma 18

i) Komercprakses esamība 18

ii) Direktīvas 3. panta 2. punkta ierobežojošā regulējuma nozīme 18

iii) Starpsecinājumi 20

c) Negodīgas komercprakses esamība 20

i) Vajadzība konsekventi interpretēt patērētāju tiesības 20

ii) Komercprakses negodīgā rakstura pārbaude 22

– Maldinoša darbība Direktīvas 2005/29 5. panta 4. punkta a) apakšpunkta izpratnē (kopsakarā ar 6. panta 1. punkta d) apakšpunktu) 22

– Pakārtota profesionālās rūpības prasības pārkāpuma konstatēšana 24

d) Secinājumi 24

2. apakšjautājums: negodīgas komercprakses sekas attiecībā uz līguma spēkā esamību 25

a) Direktīvas 87/102 nozīmīgums 25

b) Direktīvas 2005/29 nozīmīgums 25

c) Direktīvas 93/13 nozīmīgums 25

i) Direktīvas piemērošanas joma 25

ii) Satura pārbaudes apjoms 26

iii) Līguma noteikumu negodīgais raksturs 27

d) Secinājumi 28

3) Secinājumi kopsavilkuma formā 28

VII – Secinājumi 29

I – Ievads

1. Izskatāmā lieta tika uzsākta, pamatojoties uz Slovākijas *Okresný súd Prešov* [Prešovas apgabaltiesas] (turpmāk tekstā – "iesniedzējtiesa") lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu, kurā tā Tiesai ir uzdevusi virkni jautājumu, lūdzot interpretēt Direktīvu 93/13 par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos [2], kā arī Direktīvu 2005/29 par negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū [3].

2. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas iemesls ir Pereniču [*Perenič*] laulātā pāra (turpmāk tekstā – "prasītāji pamatlietā") prasība, kurā viņi lūdz atzīt par spēkā neesošu starp viņiem un sabiedrību *SOS, s.r.o.* (turpmāk tekstā – "*SOS*") noslēgto patēriņa kredītlīgumu. Viņi apgalvo, ka līgumā ir iekļauti vairāki noteikumi, kuru formulējums viņiem ir neizdevīgs, un ka šie līguma noteikumi kaitējot viņu kā patērētāju interesēm. Tādēļ šie līguma noteikumi esot uzskatāmi par negodīgiem Direktīvas 93/13 izpratnē vai, attiecīgi, par negodīgas komercprakses izpausmi Direktīvas 2005/29 izpratnē. Pamatojoties uz šo apstākli, Pereniči secina, ka attiecīgais līgums ir atzīstams par spēkā neesošu. Tas neatbilstu patērētāju tiesību aizsardzības interesēm, ja tiktu konstatēta tikai daļēja līguma spēkā neesamība. Tādēļ esot jāparedz, ka spēkā nav viss līgums kopumā.

3. Izskatāmā lieta Tiesai dod iespēju tālāk attīstīt savu judikatūru par patērētāju tiesību aizsardzību un šajā ziņā konkrēti noskaidrot, kā gadījumā, kad līgumā ir iekļauti negodīgi noteikumi, var panākt, ka atbilstoši Savienības likumdevēja prasībām šādi noteikumi nav saistoši, vienlaikus pienācīgi ievērojot tiesiskās drošības un patērētāju tiesību aizsardzības principus. Šajā kontekstā būs jānoskaidro, kāda nozīme ir apstāklim, ka patērētāji, iespējams, būtu ieinteresēti atbrīvoties no pastāvošajām līgumattiecībām. Vai arī būs jāsecina, ka tiesisko attiecību noturīguma un līgumslēdzēju pušu gribas autonomijas interesēs patērētājiem ir jāturpina ievērot līgumu, pat ja tas daļēji nav spēkā. Vienlaikus būs arī jānoskaidro, kā aizsardzība, ko abas minētās direktīvas piešķir patērētājiem, iedarbojas tādā kombinācijā, par kādu ir runa pamatlietā, un vai, pamatojoties uz secinājumu par negodīgu komercpraksi Direktīvas 2005/29 izpratnē, iespējams, varētu izdarīt secinājumu par to, vai līguma noteikumi ir negodīgi Direktīvas 93/13 izpratnē.

2 — Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.).

3 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 11. maija Direktīva 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 ("Negodīgas komercprakses direktīva") (OV L 149, 22. lpp.).

II – Piemērojamās tiesību normas

A – *Savienības tiesības*

1) Direktīva 93/13/EEK

4. Saskaņā ar Direktīvas 93/13 1. panta 1. punktu tās nolūks ir tuvināt dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, kas attiecas uz negodīgiem noteikumiem līgumos, kas tiek slēgti starp komersantiem un patērētājiem.

5. Saskaņā ar direktīvas 3. pantu:

"1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības [labticības], tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

[..]

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, kurus var uzskatīt par negodīgiem."

6. Direktīvas 4. panta redakcija ir šāda:

"1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī [uz] cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā."

7. Šīs pašas direktīvas 6. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

8. Direktīvas 93/13 8. pantā ir paredzēts:

"Dalībvalstis var pieņemt vai saglabāt visstingrākos Līgumam atbilstīgus noteikumus jomā, uz ko attiecas [..] Direktīva, lai nodrošinātu visaugstāko patērētāju aizsardzības līmeni."

9. Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) [g)] apakšpunktā kā negodīgi ir raksturoti tādi noteikumi, kuru "mērķis vai sekas ļauj pārdevējam vai piegādātājam pārtraukt beztermiņa līguma darbību bez pamatota paziņojuma [saprātīgā termiņā], ja vien šādai darbībai nav nopietns pamats."

2) Direktīva 87/102/EEK

10. Direktīvas 87/102[4] mērķis ir dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšana attiecībā uz patēriņa kredītiem. Tā tika atcelta ar 2010. gada 12. maiju, pamatojoties uz Direktīvu 2008/48[5], kas stājās spēkā 2008. gada 11. jūnijā. Ņemot vērā, ka kredītlīgums, kas ir izskatāmā strīda priekšmets, starp dalībniekiem pamatlietā tika noslēgts 2008. gada 12. martā, pamatlietai ir piemērojama vienīgi Direktīva 87/102.

11. Direktīvas 87/102 1. pantā ir noteikts:

"1. Šī direktīva attiecas uz kredītlīgumiem.

2. Šajā direktīvā:

[..]

e) "gada procentu likme" ir patērētāja kredīta kopējās izmaksas, kas ir izteiktas gada procentos no piešķirtās kredīta summas un aprēķinātas, pielietojot dalībvalstīs izmantotas izmeklēšanas metodes."

12. Direktīvas 4. pantā ir teikts:

"1. Kredītlīgumi jāsastāda rakstiski [jāsagatavo rakstveidā]. Patērētājs saņem rakstiskā līguma kopiju.

2. Rakstiskajā līgumā iekļauj:

a) paziņojumu par gada procentu likmi;

b) paziņojumu par apstākļiem, kuros gada procentu likmi drīkst mainīt.

Gadījumos, kad nav iespējams noteikt gada procentu likmi, patērētājam sniedz pietiekamu informāciju rakstiskajā līgumā. Šī informācija ietver vismaz to informāciju, ko paredz 6. panta 1. punkta otrais ievilkums."

13. Direktīvas 14. panta redakcija ir šāda:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka kredītlīgumi neparedz atkāpes no dalībvalstu tiesību aktu noteikumiem, ar ko ievieš vai kas atbilst šai direktīvai, tādējādi kaitējot patērētājam.

2. Turpmāk dalībvalstis nodrošina, ka noteikumi, ko pieņem šīs direktīvas ieviešanai, nav apieti līgumu formulējuma dēļ, īpaši ar paņēmienu, kad kredīta summu sadala starp vairākiem līgumiem."

3) Direktīva 2005/29

14. Direktīvas 2005/29 3. pantā šīs direktīvas piemērošanas joma ir definēta šādi:

"1. Šī direktīva attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi attiecībā pret patērētājiem, kā izklāstīts 5. pantā, pirms komercdarījuma, kas attiecas uz kādu produktu, pēc tā un tā laikā.

4 — Padomes 1986. gada 22. decembra Direktīva 87/102/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu (OV 1987, L 42, 48. lpp.).

5 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Direktīva 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV L 133, 66. lpp.).

2. Šī direktīva neskar līgumtiesības un jo īpaši noteikumus par līguma spēkā esamību, tā veidošanu vai sekām."

B – *Dalībvalsts tiesības*

15. Slovākijas Civillikums ietver šādas normas, kurās ir noteikts patērētāju līgumu tiesiskais regulējums:

"52. pants

1. "Patērētāju līgums" nozīmē jebkādu starp komersantu un patērētāju noslēgtu līgumu – neatkarīgi no tā juridiskās formas.

2. Ikviena patērētāju līguma noteikumi, kā arī jebkuri citi noteikumi, kas regulē tiesiskās attiecības, ko ir nodibinājis patērētājs, tiek piemēroti par labu patērētājam. Jebkādas vienošanās, kuru saturs un nolūks ir formulēts tā, lai apietu šīs normas, nav spēkā.

[..]

4. "Patērētājs" nozīmē jebkuru fizisku personu, kas noslēdz tiesisku darījumu nolūkā, kas nav saistīts ar tās komercdarbību vai, attiecīgi, profesionālo darbību pašnodarbinātā statusā."

[..]

53. pants

1. Patērētāju līgums nedrīkst ietvert noteikumus, kas rada ievērojamu nelīdzsvarotību starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, kaitējot patērētājam (turpmāk tekstā – "negodīgi noteikumi"). Par negodīgiem nedrīkst atzīt tādus līguma noteikumus, kas apraksta līguma galveno priekšmetu vai cenas samērīgumu, ja vien šādi noteikumi ir skaidri un saprotami formulēti.

[..]

4. Par negodīgiem noteikumiem ir atzīstami tādi patērētāju līguma noteikumi, ar kuriem:

[..]

k) patērētājam, kas nespēj izpildīt savas saistības, pieprasa samaksāt nesamērīgi lielu kompensāciju;

[..]

5. Patērētāju līgumos ietverti negodīgi noteikumi nav spēkā."

16. Patēriņa kredītlīgumu likuma (turpmāk tekstā – "Likums Nr. 258/2001") jaunākajā redakcijā ir noteikts:

"4. pants

Patēriņa kredītlīgumi

1. Lai patēriņa kredītlīgums būtu spēkā, tam ir vajadzīga rakstveida forma, turklāt patērētājam ir izsniedzams viens līguma eksemplārs.

2. Patēriņa kredītlīgumā papildus vispārīgajiem noteikumiem ir jānorāda arī:

[..]

j) gada procentu likme, kā arī kredīta izsniegšanas kopējās izmaksas, kas tiek aprēķinātas, pamatojoties uz līguma noslēgšanas brīdī pieejamajiem datiem.

[..]

Ja patēriņa kredītlīgumā nav ietvertas 2. punkta [..] j) apakšpunktā minētās sastāvdaļas, ir uzskatāms, ka piešķirtais kredīts ir atbrīvots no procentiem un citādām izmaksām."

17. Likuma Nr. 258/2001 2. pielikumā ir noteikta gada procentu likmes aprēķināšanas metode.

III – Lietas faktiskie apstākļi, pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

18. Sabiedrība *SOS*, kas nav kredītiestāde, izsniedz kredītus arī patērētājiem, šim nolūkam izmantojot standartizētus tipveida līgumus.

19. *SOS* 2008. gada 12. martā prasītājiem pamatlietā piešķīra kredītu SKK 150 000 (EUR 4979) apmērā, kas viņiem bija jāatmaksā 32 ikmēneša maksājumos, katrs SKK 6000 (EUR 199) apmērā. Pēdējais, 33. ikmēneša maksājums bija paredzēts tik liels kā pati kredīta pamatsumma – SKK 150 000 (EUR 4979). Tātad kopumā Pereniču laulātajam pārim bija jāmaksā SKK 342 000 (EUR 11 352). Sabiedrības *SOS* norādītā gada procentu likme bija 48,63 %. Taču faktiski, kā liecina iesniedzējtiesas veiktais aprēķins, gada procentu likme bija 58,76 %. *SOS* kredīta kopējo izmaksu aprēķinā nebija iekļāvusi papildu summu par kredīta izsniegšanu, kas bija SKK 2 500 (EUR 83).

20. Līgums ietver dažus noteikumus, kas prasītāju skatījumā viņiem ir neizdevīgi. To konkrētais saturs ir izklāstīts rīkojumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu. Šīs tiesvedības nolūkiem pietiek ar norādi uz šo dokumentu.

21. No rīkojuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka prasītāji pamatlietā bija kavējuši savus ikmēneša maksājumus, tādēļ sabiedrība *SOS* viņiem izsniedza rēķinu par līgumsodu EUR 209 apmērā. 2009. gada 23. decembrī viņi iesniedzējtiesā cēla prasību, lūdzot kredītlīgumu atzīt par spēkā neesošu.

22. Iesniedzējtiesa šaubās par to, vai līgums, uz ko attiecas izskatāmais strīds, ietver negodīgus noteikumus Direktīvas 93/13 izpratnē, un par to, kādas sekas tas rada attiecībā uz līguma spēkā esamību. Tomēr galvenais, ko iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, ir: cik lielā mērā būtu jāapsver patērētāju tiesību aizsardzības intereses (piemēram, visu līgumu kopumā atzīstot par spēkā neesošu) un vai prasība to darīt tomēr nav pretrunā Direktīvas 2005/29 normām. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā ziņā ir vajadzīga Savienības tiesību interpretācija. Šā iemesla dēļ tā ir apturējusi tiesvedību un uzdod Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

"1) Vai Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punktā paredzētais patērētāju tiesību aizsardzības apjoms ir tāds, ka gadījumā, kad patērētāju līgumā ir konstatēti negodīgi noteikumi, var secināt, ka patērētājam, ja viņam tas būtu izdevīgāk, līgums kopumā nav saistošs?

2) Vai kritēriji, pēc kuriem konstatē negodīgu komercpraksi Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 11. maija Direktīvas 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004, izpratnē, ļauj secināt, ka, ja komersants

līgumā ir norādījis gada procentu likmi, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme, tad šāda komersanta rīcība attiecībā pret patērētāju ir uzskatāma par negodīgu komercpraksi? Vai gadījumā, kad var konstatēt negodīgu komercpraksi, Direktīva 2005/29/EK pieļauj, ka, ja patērētājam būtu izdevīgāka līguma spēkā neesamība, šāds konstatējums ietekmē kredītlīguma spēkā esamību un Direktīvas 93/13 4. panta 1. punkta un 6. panta 1. punkta mērķu sasniegšanu?"

IV – Tiesvedība Tiesā

23. Rīkojums par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, kas datēts ar 2010. gada 31. augustu, Tiesas kancelejā tika saņemts 2010. gada 16. septembrī.

24. Tiesas Statūtu 23. pantā noteiktajā termiņā savus rakstveida apsvērumus Tiesai iesniedza prasītāji pamatlietā, Slovākijas, Vācijas, Austrijas, Spānijas valdības un Eiropas Komisija.

25. Mutvārdu procesā, kas notika 2011. gada 15. septembrī, piedalījās prasītāju pamatlietā, Slovākijas valdības un Komisijas pārstāvji, lai sniegtu savus paskaidrojumus.

V – Lietas dalībnieku būtiskie argumenti

A – *Par pirmo prejudiciālo jautājumu*

26. *Prasītāji pamatlietā* apgalvo, ka Direktīvas 93/13 6. pants, saskaņā ar ko negodīgi noteikumi patērētājam nav saistoši, būtu jāinterpretē tādējādi, ka līgums, kurā ir iekļauti šādi noteikumi, viss kopumā ir jāatzīst par spēkā neesošu, ja patērētājam tas būtu izdevīgāk un ja viņš lūgtu atzīt līguma spēkā neesamību.

27. *Vācijas valdība* apgalvo, ka Direktīvas 93/13 6. pantā ir nostiprināts princips, saskaņā ar ko līgumam, kurā ir iekļauti negodīgi noteikumi, ir jāpaliek spēkā. Visu līgumu kopumā par spēkā neesošu drīkstot atzīt vienīgi izņēmuma gadījumos, proti, tad, ja tas bez attiecīgajiem noteikumiem turpmāk vairs nevarētu pastāvēt. Neatkarīgi no tā negodīgu noteikumu jomā Direktīvā 93/13 esot paredzēta dalībvalstu tiesību sistēmu minimālā saskaņošana, tādēļ dalībvalstis varot brīvi izvēlēties paredzēt, ka nav spēkā viss līgums, kas ietver negodīgus noteikumus, ciktāl patērētājam šāda spēkā neesamība būtu izdevīgāka.

28. *Spānijas valdība* norāda, ka Direktīvas 93/13 nolūks drīzāk ir patērētājus aizsargāt no komersantiem, nevis nodrošināt līgumslēdzēju privāto gribas autonomiju. Ņemot vērā patērētāju tiesību aizsardzības mērķi, attiecībā uz patērētāju līgums kopumā varētu zaudēt spēku, ja arī pēc atbrīvošanās no negodīgajiem noteikumiem šāds līgums joprojām rada nelīdzsvarotību, kas patērētājam ir neizdevīga.

29. *Slovākijas valdība*, atsaucoties uz Tiesas judikatūru, norāda, ka dalībvalsts tiesai ir pienākums noskaidrot, vai attiecīgais līgums var turpināt pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem. Dalībvalsts tiesai esot pienākums, pamatojoties uz dalībvalsts tiesībām, izdarīt visus secinājumus, kas izriet no šādiem apstākļiem, lai pārliecinātos, vai negodīgie noteikumi patērētājam nav saistoši.

30. *Komisija* atgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru dalībvalstu tiesām, vērtējot konkrēto līguma noteikumu negodīgo raksturu, ir pienākums piemērot vispārīgos, Direktīvā 93/13 noteiktos kritērijus. Ja nav iespējams paredzēt, kuri konkrētie līguma noteikumi tiktu kvalificēti kā negodīgi, neesot arī iespējams iepriekš novērtēt, cik lielā mērā šāda novērtējuma dēļ kredītlīgumu varētu atzīt par spēkā neesošu.

31. Attiecībā uz situācijām, kurās līgums saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu līgumslēdzējām pusēm nav saistošs, Komisija norāda, ka tas tā ir tad, kad izrādās, ka, objektīvi vērtējot, turpmāk nav iespējams piemērot līgumu, kas vairs neietver negodīgos noteikumus. Vienas līgumslēdzējas puses apgalvojums, ka tā nebūtu piekritusi noslēgt šo līgumu bez šādiem noteikumiem, pats par sevi neesot pietiekams pamats, lai līgumu kopumā atzītu par spēkā neesošu. Tomēr dalībvalstis savos tiesību aktos varot paredzēt, ka līgums, kas ietver negodīgus noteikumus, kopumā nav saistošs patērētājam, jo Direktīva 93/13 nodrošinot tikai dalībvalstu tiesību sistēmu minimālo saskaņošanu un līdz ar to dalībvalstīm ļaujot nodrošināt augstāku patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

B – *Par otro prejudiciālo jautājumu*

1) Kļūdaina norāde par gada procentu likmi kā negodīga komercprakse

32. Kā *Vācijas valdība*, tā arī *Spānijas valdība* uzskata, ka tādas gada procentu likmes norādīšana, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme, ir uzskatāma par negodīgu komercpraksi Direktīvas 2005/29 izpratnē.

33. Lai gan Direktīva 87/102 uzliekot pienākumu norādīt gada procentu likmi, šajā tiesību aktā neesot noteikts, kādas tiesiskās sekas izriet no šādas kļūdainas norādes. Turklāt Direktīvas 2005/29 II pielikumā ietvertā norāde uz Direktīvas 87/102 3. pantu ļaujot secināt, ka norāde par gada procentu likmi ir uzskatāma par būtisku informāciju Direktīvas 2005/29 7. panta izpratnē. Atbilstoši tam šādu ziņu nesniegšana esot uzskatāma par Direktīvas 2005/29 7. pantā aizliegtu maldināšanu, kas izpaužas kā bezdarbība.

34. *Komisija* un *Austrijas valdība* norāda, ka kļūdaina norāde par gada procentu likmi var tikt kvalificēta kā negodīga komercprakse, turklāt Austrijas valdība uzsver, ka runa ir par Direktīvas 2005/29 6. pantā aizliegtu praksi. Tomēr šāda vērtēšana esot jāveic dalībvalsts tiesai, kurai Komisijas skatījumā it īpaši ir jāpārbauda, ciktāl attiecīgā prakse ir piemērota, lai ietekmētu vidusmēra patērētāja saimnieciski nozīmīgu rīcību.

35. Kā uzskata *Slovākijas valdība*, norāde uz Direktīvu 2005/29 šai tiesvedībai nav nozīmīga. Attiecībā uz šīs direktīvas piemērojamību tā norāda, ka no rīkojuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu neizriet, ka pamatlietā būtu runa par komersanta komercdarbības stratēģiju, ko tas īsteno, lai nodrošinātu savu izstrādājumu noietu. Katrā ziņā norādi par gada procentu likmi nevarot kvalificēt kā komercpraksi.

2) Negodīgas komercprakses sekas attiecībā uz līguma spēkā esamību

36. *Prasītāji pamatlietā* uzskata, ka Direktīvu 2005/29, kuras nolūks ir aizsargāt patērētājus no negodīgas komercprakses, nevar piemērot atsevišķi no Direktīvas 93/13 aizsardzības mehānisma. Atbilstoši tam tā esot jāinterpretē tādējādi, ka, ja kāda negodīga komercprakse patērētāju nostāda neizdevīgākā situācijā, tad šis apstāklis esot arī jāņem vērā, interpretējot Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktu, proti, kā līguma noteikumu negodīgā rakstura vērtēšanai nozīmīgu apstākli. Tādēļ šis apstāklis noteikti ietekmējot arī līguma spēkā esamību.

37. Turpretī *Vācijas valdība* uzskata, ka, tā kā attiecīgajās direktīvās trūkst savstarpējas norādes, tad secinājums par negodīgu komercpraksi tieši neietekmē līguma noteikumu negodīgā rakstura vērtējumu. Tas nedrīkstot ietekmēt arī jautājumu par to, vai spēkā ir līgums, kas ietver negodīgus noteikumus, jo – kā izrietot no Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punkta – šī direktīva neietekmējot normas par līgumu spēkā esamību. Neatkarīgi no tā secinājums par negodīgu komercpraksi varot tikt ņemts vērā kā ar līguma noslēgšanu saistīts apstāklis Direktīvas 93/13 4. panta 1. punkta izpratnē.

38. *Spānijas valdības* skatījumā negodīgas komercprakses fakts, kas izpaužas kā kļūdaina norāde uz gada procentu likmi, saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktu un 6. panta 1. punktu – ja vien patērētājam tas būtu izdevīgāk – ietekmē visa patēriņa kredītlīguma spēkā esamību.

39. *Austrijas valdība* apgalvo, ka Direktīva 2005/29 izslēdz to, ka negodīgai komercpraksei varētu būtu tādas sekas, ka tiek ietekmēta patēriņa kredītlīguma spēkā esamība. Ņemot vērā šīs direktīvas 13. pantu, tādas tiesiskās sekas, ka nav spēkā viss attiecīgais līgums, šķietot nesamērīgas. Turklāt no tās 3. panta 2. punkta, saskaņā ar ko šī direktīva neietekmē līgumtiesības un it īpaši normas par līguma spēkā esamību, noslēgšanu un sekām, nevarot secināt, ka negodīgas komercprakses konstatējums ietekmētu līguma spēkā esamību.

40. *Slovākijas valdība*, pamatojoties uz Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punktu, secina, ka jautājums par kļūdaino norādi par gada procentu likmi ir jāizskata Direktīvas 87/102 un Direktīvas 93/13 kontekstā. Atsaucoties uz rīkojumu lietā *Pohotovosť*[6], tā norāda, ka kļūdaina norāde par gada procentu likmi var tikt uzskatīta par apstākli, ko dalībvalsts tiesa var ņemt vērā, vērtējot jautājumu par to, vai līguma noteikums ir formulēts skaidri un saprotami Direktīvas 93/13 4. panta izpratnē. Tādēļ šāda vērtējuma dēļ varot izdarīt secinājumu par līguma noteikumu negodīgo raksturu, pat ja tie attiecas uz līguma galveno priekšmetu.

41. *Komisija* norāda, ka Direktīva 2005/29 saskaņā ar tās 3. panta 2. punktu izslēdz jautājumu par līguma spēkā esamību, lai gan vienlaikus negodīgas komercprakses jomā tā nodrošina tiesiskā regulējuma pilnīgu saskaņošanu. Tādēļ dalībvalsts regulējums, kas kā sankciju par eventuālu šīs direktīvas pārkāpumu paredz visa patēriņa kredītlīguma spēkā neesamību, neesot saderīgs ar Savienības tiesībām. Tomēr, tā kā Direktīvā 87/102 nav paredzēta konkrēta sankcija gadījumam, kad kļūdaini norādīta gada procentu likme, un turklāt nodrošināta tikai minimāla dalībvalstīs pastāvošā kredītlīgumu regulējuma saskaņošana, tad katra dalībvalsts varot brīvi lemt par piemērotu normu pieņemšanu. Īstenojot šo regulēšanas kompetenci, dalībvalstīm esot pienākums ievērot līdzvērtības principu un iedarbīguma (rezultativitātes) principu.

VI – Juridiskais vērtējums

A – *Ievada piezīmes*

42. Prejudiciālie jautājumi attiecas uz dažādiem tādas aizsardzības sistēmas aspektiem, ko Savienības likumdevējs ir izveidojis, lai patērētājus aizsargātu no tā, ka darījumos ar komersantiem tiek izmantoti negodīgi noteikumi. Lai jautājumus iekļautu pareizā faktu kontekstā, šķiet saprātīgi pirms to iztirzāšanas īsi izklāstīt šīs aizsardzības sistēmas būtiskos pamatprincipus, ko sākotnēji noteicis Savienības likumdevējs, bet ilgākā laikposmā ir ietekmējusi Tiesas judikatūra.

43. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma ir pamatota uz pieņēmumu, ka patērētājs salīdzinājumā ar komersantu atrodas neizdevīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, gan attiecībā uz informētības līmeni. Šā iemesla dēļ patērētājs piekrīt komersanta iepriekš formulētiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu[7]. Ņemot vērā šo salīdzinoši sliktāko situāciju, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir paredzēts, ka negodīgi noteikumi patērētājam nav saistoši. Kā izriet no judikatūras, šeit runa ir par imperatīvu normu, kuras nolūks ir aizstāt līgumslēdzēju pušu tiesību un pienākumu formālo līdzsvaru ar līdzsvaru pēc būtības un tādējādi atjaunot pušu vienlīdzību[8].

6 — 2010. gada 16. novembra rīkojums lietā C-76/10 (Krājums, I-11557. lpp.).

7 — Skat. 2000. gada 27. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no C-240/98 līdz C-244/98 *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* (*Recueil*, I-4941. lpp., 25. punkts) un 2006. gada 26. oktobra spriedumu lietā C-168/05 *Mostaza Claro* (Krājums, I-10421. lpp., 25. punkts).

8 — Skat. spriedumu lietā *Mostaza Claro* (minēts iepriekš 7. zemsvītras piezīmē, 36. punkts) un 2009. gada 4. jūnija spriedumu lietā C-243/08 *Pannon GSM* (Krājums, I-4713. lpp., 25. punkts).

44. Lai nodrošinātu Direktīvā 93/13 paredzēto aizsardzību, Tiesa vairākkārt ir skaidrojusi, ka pastāvošo nevienlīdzību starp patērētāju un komersantu var izlīdzināt vienīgi ar trešās, no līgumslēdzējām pusēm neatkarīgas personas aktīvu (jeb pozitīvu) iejaukšanos [9]. Ņemot vērā šos principus, Tiesa ir spriedusi, ka dalībvalsts tiesai pēc savas iniciatīvas ir jāizvērtē, vai līguma noteikumi ir negodīgi [10]. Tiesa uzskata, ka dalībvalstu tiesu pilnvaras pēc savas iniciatīvas izvērtēt, vai līguma noteikumi ir negodīgi, ir "piemērots pasākums, kas atbilst Direktīvas 93/13 6. pantā paredzētajam nolūkam, proti, novērst situāciju, kad individuālam patērētājam ir saistoši negodīgi noteikumi, kā arī lai veicinātu šīs direktīvas 7. pantā paredzētā mērķa sasniegšanu, jo šādai pārbaudei var būt preventīva iedarbība, liekot komersantiem izbeigt izmantot negodīgus noteikumus ar patērētājiem noslēgtos līgumos" [11]. Turklāt Tiesa šīs tiesām piešķirtās pilnvaras uzskata par vajadzīgām, lai nodrošinātu "efektīvu iedarbīgu patērētāja aizsardzību, it īpaši ņemot vērā ievērojamo risku, ka viņš var nezināt savas tiesības vai to īstenošanā var sastapties ar grūtībām" [12].

45. Jautājumi, ko savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdod iesniedzējtiesa, gan ir saistīti ar aizsardzības sistēmu, kuras būtiskās iezīmes šeit ir izklāstītas, tomēr šajos jautājumos runa ir par atšķirīgiem juridiskiem aspektiem. Ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vispirms vēlas noskaidrot aizsardzības apjomu, ko patērētājam nodrošina Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts. Tā arī vēlas noskaidrot, vai šī direktīvas norma pieļauj, ka dalībvalstis apstākļos, kad konstatēti negodīgi noteikumi, savā tiesību sistēmā kā tiesiskās sekas paredz visa līguma spēkā neesamību (gadījumam, ja patērētājam tas būtu izdevīgāk nekā līguma turpmāka pastāvēšana bez negodīgajiem noteikumiem). Lai atbildētu uz šo jautājumu, būs jāapsver patērētāju līgumu daļējas spēkā neesamības problemātika, kā arī šādu līgumu turpmākas pastāvēšanas priekšnosacījumi. Savukārt otrais prejudiciālais jautājums attiecas uz nedaudz atšķirīgu tēmu, proti, mijiedarbību starp juridiskiem instrumentiem, ar kuriem Savienības likumdevējs vēlas nodrošināt aizsardzību patērētājiem, kas saskaras ar konkrētu, kā negodīgu kvalificējamu komercpraksi. Pirmām kārtām, šeit runa ir par Direktīvu 93/13 un Direktīvu 2005/29, uz kurām tieši atsaucas iesniedzējtiesa. Ņemot vērā faktu, ka šis prejudiciālais jautājums ir ticis uzdots īpašā kontekstā saistībā ar patēriņa kredītlīguma noslēgšanu, to izskatot, papildus būs jāņem vērā arī Direktīvas 87/102 prasības.

46. Ņemot vērā prejudiciālo jautājumu tematisko atšķirību, abi jautājumi būtu jāizskata atsevišķi un to uzdošanas secībā.

B – *Par pirmo prejudiciālo jautājumu*

47. Lai varētu atbildēt uz pirmo prejudiciālo jautājumu, vispirms ir jānoskaidro, kuras konkrētās Direktīvas 93/13 normas attiecas uz līgumu eventuālu turpmāko pastāvēšanu apstākļos, kad tie ietver negodīgus noteikumus. Šajā ziņā ir jāinterpretē direktīvas būtiskās normas, ņemot vērā preambulas apsvērumos paustos likumdevēja mērķus.

9 — Skat. spriedumu apvienotajās lietās *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* (minēts iepriekš 7. zemsvītras piezīmē, 27. punkts), spriedumu lietā *Mostaza Claro* (minēts iepriekš 7. zemsvītras piezīmē, 26. punkts), kā arī 2009. gada 6. oktobra spriedumu lietā C-40/08 *Asturcom Telecomunicaciones* (Krājums, I-9579. lpp., 31. punkts).

10 — Skat. spriedumu lietā *Asturcom Telecomunicaciones* (minēts iepriekš 9. zemsvītras piezīmē, 32. punkts).

11 — Skat. 2002. gada 21. novembra spriedumu lietā C-473/00 *Cofidis* (*Recueil*, I-10875. lpp., 32. punkts) un spriedumu lietā *Mostaza Claro* (minēts iepriekš 7. zemsvītras piezīmē, 27. punkts).

12 — Skat. spriedumu lietā *Cofidis* (minēts iepriekš 11. zemsvītras piezīmē, 33. punkts) un spriedumu lietā *Mostaza Claro* (minēts iepriekš 7. zemsvītras piezīmē, 28. punkts).

1) Savienības tiesībās noteiktais minimālais aizsardzības līmenis

48. Ņemot vērā faktu, ka Direktīvā 93/13, pirmkārt, ir noteiktas tikai minimālās prasības un, otrkārt, pieļautas zināmas regulējuma novirzes dalībvalstu līmenī, tad, lai noskaidrotu Savienības tiesībās nostiprināto aizsardzības apjomu, pirmām kārtām, ir jānoskaidro jautājums, kādus patērētāju tiesību aizsardzības pasākumus dalībvalstīm ir pienākums īstenot saskaņā ar Direktīvu 93/13. Tādēļ, veicot interpretēšanu, vispirms tiek noskaidrotas saistošās juridiskās prasības, ko Savienības likumdevējs ir noteicis dalībvalstīm un kas galu galā ir uzskatāmas par Savienības tiesībās paredzētu minimālo aizsardzības apjomu. Šīs prasības ir jāatšķir no normām, kas dalībvalstīm atvēl rīcības brīvību savas attiecīgās tiesību sistēmas attīstīšanā.

a) Principā – tikai atsevišķu līguma noteikumu spēkā neesamība

49. Interpretācijas sākumpunkts ir Direktīvas 93/13 galvenā norma – 6. panta 1. punkta pirmā teikuma daļa, kurā noteiktas tiesiskās sekas, kurām atbilstoši Savienības likumdevēja gribai ir jāiestājas, kad tiek piemēroti negodīgi noteikumi. Saskaņā ar to dalībvalstīm savā tiesību sistēmā obligāti ir jāparedz, ka šādi noteikumi līgumos, ko komersants ir noslēdzis ar patērētāju, "patērētājam nav saistoši". Jau šīs normas teksts ļauj konstatēt, ka Savienības likumdevēja noteiktās tiesiskās sekas (spēkā neesamība) labvēlīgi ietekmē vienīgi patērētāju, savukārt attiecībā uz komersantu līguma noteikumi, kas kvalificēti kā negodīgi, savu saistošo raksturu nezaudē.

50. Šī norma tiek papildināta ar vēl vienu normu 6. panta 1. punkta otrajā teikuma daļā, kas savā ziņā ir pirmās minētās normas precizējums. Saskaņā ar to dalībvalstīm ir pienākums rūpēties, lai "līgums turpina būt saistošs abām pusēm, ja tas var pastāvēt arī bez negodīgajiem noteikumiem". Saskaņā ar šo normu līgumā ietvertu negodīgu noteikumu sekas parasti ir vienīgi šo noteikumu spēkā neesamība, bet visa pārējā līguma turpmāka pastāvēšana. Ja patērētājam neizdevīgā nelīdzsvarotība tiek novērsta, līgums joprojām ir saistošs abām pusēm. Tas arī atbilst interpretācijai, ko ģenerāladvokāts Ticano [*Tizzano*] jau ir paudis savos secinājumos lietā *Ynos*[13]. Kā viņš pārliecinoši norādīja, šis regulējums ir interpretējams, ņemot vērā likumdevēju nolūku. Proti, tā nolūks ir uzlabot patērētāju tiesisko stāvokli attiecībā uz iespējām risināt sarunas par darījumu, novēršot to, ka patērētājiem būtu saistoši negodīgi noteikumi. Turpretī komersantiem šāda aizsardzība nav jāsniedz, jo viņiem viena vai vairāku līguma noteikumu izslēgšana, iespējams, varētu izrādīties mazāk izdevīga un līdz ar to viņi varētu būt ļoti ieinteresēti atbrīvoties no līgumā noteiktajām saistībām[14]. Ja viena vai vairāku līguma noteikumu spēkā neesamības sekas ikvienā gadījumā un neatkarīgi no citiem faktoriem būtu visa līguma spēkā neesamība, tad 6. panta 1. punkts savas aizsardzības funkcijas ziņā izrādītos tā pretstats.

51. Saskaņā ar to Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā iekļautais regulējums var tikt saprasts tādējādi, ka negodīgu līguma noteikumu pastāvēšanas gadījumā dalībvalstīm principā nav pienākuma paredzēt visa līguma spēkā neesamību. Drīzāk šādas sekas (spēkā neesamība) patērētāju gadījumā principā var tikt ierobežotas, tās attiecinot tikai uz attiecīgajiem līguma noteikumiem, savukārt līgums kā tāds turpina pastāvēt[15].

13 — Skat. ģenerāladvokāta Ticano 2005. gada 22. septembra secinājumus lietā C-302/04 *Ynos* (2006. gada 10. janvāra spriedums, Krājums, I-371. lpp.).

14 — Turpat (80. punkts).

15 — Šajā ziņā skat. Pfeiffer, T. *Das Recht der Europäischen Union* (izdevēji: Grabitz, E., Hilf, M.), IV sēj., A5 (6. pants), 10. punkts, 3. lpp., kurā, pamatojoties uz direktīvas 6. panta 1. punkta otro daļu, secināts, ka kāda līguma noteikuma negodīgā rakstura tiesiskās sekas (atkarībā no attiecīgās valsts tiesībām – kāda līguma noteikuma neesamība, absolūta vai relatīva spēkā neesamība vai nesaistošs raksturs) parasti būtu jāierobežo, attiecinot vienīgi uz šiem negodīgiem līguma noteikumiem, kas vienlaikus nozīmējot, ka pārējie līguma noteikumi turpina pastāvēt un būt spēkā.

b) Izņēmuma gadījumos – visa līguma spēkā neesamība

52. Tomēr līguma turpmāka pastāvēšana kā tiesiskās sekas, kā skaidri var konstatēt direktīvas 6. panta 1. punkta otrajā teikuma daļā iekļautā nosacījuma palīgteikumā ("ja"), ir spēkā ne bez izņēmumiem. Līgumam bez negodīgajiem noteikumiem arī turpmāk ir jābūt spēkā attiecībā uz abām pusēm, ciktāl tas vispār ir iespējams. Apgrieztā argumentācijā tas nozīmē, ka līgums nav saistošs gadījumos, kad tas bez negodīgiem noteikumiem nevar turpināt pastāvēt.

53. Šis konstatējums liek uzdot nākamo jautājumu: pēc kādiem kritērijiem ir jāvērtē, vai līgums bez negodīgajiem noteikumiem vispār "var pastāvēt", kā paredzēts šajā normā. Šā jautājuma noskaidrošana izrādās esam svarīga tieši tādā kontekstā, ka iesniedzējtiesa lūdz izskaidrot, kāda nozīme ir piedēvējama faktiskajai vai, attiecīgi, prezumētajai patērētāja interesei nebūt saistītam ar līgumu.

54. Kā pareizi paskaidro vairāki procesa dalībnieki, teorētiski būtu iespējama vērtēšana pēc subjektīviem kritērijiem vai pēc objektīviem kritērijiem. Vērtējot pēc subjektīviem kritērijiem, kuru gadījumā izšķiroša nozīme esot faktiskajām vai, attiecīgi, prezumētajām patērētāja kā līgumslēdzējas puses interesēm, dalībvalsts tiesai katrā konkrētā gadījumā būtu jāpārbauda, vai patērētājam izdevīgāka būtu līguma pilnīga spēkā neesamība. Tomēr varētu arī vērtēt pēc objektīviem kritērijiem, kā izšķirošu kritēriju izmantojot, piemēram, līguma īstenošanas iespējamību apstākļos, kad nav spēkā atsevišķi, t.i., negodīgie noteikumi.

55. Iesniedzējtiesa ar savu prejudiciālo jautājumu principā nosaka veicamās juridiskās izpētes priekšmetu. Šajā ziņā jānorāda, ka prejudiciālā jautājuma priekšmets ir vienīgi tas, cik eventuāli nozīmīgi līguma iespējamas turpmākās pastāvēšanas izvērtēšanai ir subjektīvie kritēriji, proti, līguma iespējamais izdevīgums patērētājam. Ja Tiesas veikto izpēti principā varētu ierobežot, to attiecinot vienīgi uz šo aspektu, tad nebūtu obligāti jāpaplašina izpētes priekšmets un jāapsver citu kritēriju iespējamais nozīmīgums. Tādēļ vispirms noskaidrošu, vai Direktīva 93/13 dalībvalstīm uzliek pienākumu savos tiesību aktos paredzēt, ka attiecībā uz jautājumu par daļēji spēkā neesoša līguma iespējamu turpmāku pastāvēšanu ir jāņem vērā, kāda nozīme ir patērētāja faktiskajai vai, attiecīgi, prezumētajai interesei arī turpmāk būt saistītam ar šādu līgumu.

56. Manuprāt, atbilde uz šo jautājumu ir nepārprotami noraidoša. Pastāv svarīgi argumenti pret interpretāciju, kas paredz, ka saskaņā ar 6. panta 1. punkta otro teikuma daļu vērtējot, vai līgums var turpmāk pastāvēt arī bez negodīgajiem noteikumiem, būtu jāveic pēc subjektīviem kritērijiem.

57. Kā argumentu pret šādu interpretāciju var minēt vispirms jau Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta tekstu.

58. Proti, direktīvas tekstā nav norādes par to, ka, ja patērētājam tas būtu izdevīgāk, būtu jāiestājas visa līguma spēkā neesamībai. Veids, kādā šī norma ir formulēta, drīzāk ļauj secināt, ka Savienības likumdevējs vēlējās, lai visa līguma spēkā neesamība tiktu paredzēta vienīgi ierobežotiem izņēmuma gadījumiem. Tas izriet no fakta, ka viņi uz šīm tiesiskajām sekām norāda tikai vienā palīgteikumā un tās ierobežo, attiecinot vienīgi uz skaidri konkretizējamiem gadījumiem. Šīs direktīvas normas atšķirīgo valodas versiju salīdzinājums saskan ar šeit pausto interpretāciju, ka parasti ir jānodrošina līguma turpmāka pastāvēšana un ka tā nedrīkst būt atkarīga no iespējamā izdevīguma patērētājam.

59. Par šādas interpretācijas pareizību liecina Direktīvas 93/13 preambulas divdesmit otrais apsvērums, kas šajā ziņā ir formulēts vēl skaidrāk nekā pati tiesību norma. No tā izriet, ka neatkarīgi no 6. panta 1. punktā noteiktā atsevišķu negodīgu noteikumu nesaistošā rakstura "pārējiem līguma noteikumiem joprojām ir [jābūt] spēkā, [un] līgums uz tiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem". Šis formulējums norāda uz objektīvu attiecīgā līguma turpmākas pastāvēšanas iespējamību. Katrā ziņā lēmums par to, vai ir pieļaujama līguma turpmāka pastāvēšana, netiek atstāts tikai vienas līgumslēdzējas puses ziņā, bet gan visdrīzāk ir pakļauts objektīvai vērtēšanai, ko veic neitrāla trešā persona. Direktīvas autors nekur nav noteicis, ka apstāklim, ka

patērētājam ir izdevīgāk nebūt saistītam ar līgumu, būtu jābūt izšķirošam kritērijam. Ja Direktīvas autors šo aspektu būtu uzskatījis par nozīmīgu, tad viņš regulējumā būtu varējis iekļaut tādu subjektīvu kritēriju kā, piemēram, cik saprātīgi patērētājam ir tas, ka viņam joprojām ir saistošs daļēji spēkā neesošs līgums. Tas, ka šāds kritērijs nav izmantots, liecina par apzinātu lēmumu par citādu regulējuma pieeju.

60. Līdz ar to nedz no teksta, nedz no Direktīvas 93/13 uzbūves katrā ziņā nevar atvasināt to, ka, vērtējot, vai līgums var pastāvēt arī bez negodīgajiem noteikumiem 6. panta 1. punkta izpratnē, būtu jāorientējas pēc tā, kādos apstākļos atrodas patērētājs un kādā, iespējams, viņam izdevīgākā situācijā viņš nokļūtu, ja līgums tiktu atcelts.

61. Tādu pašu secinājumu var izdarīt, ja, veicot interpretāciju, tiek paturēta prātā Direktīvas 93/13 jēga un mērķis.

62. Kā jau tika paskaidrots šo secinājumu ievadā, ar Direktīvu 93/13 izveidotā aizsardzības sistēma pamatojas uz pieņēmumu, ka patērētājs gan attiecībā uz savām iespējām risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, gan attiecībā uz informētības līmeni ir vājākā līgumslēdzēja puse; līdz ar to viņš parasti piekrīt komersanta iepriekš formulētiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt tā saturu. No tā iespējami izrietošā līgumisko tiesību un pienākumu nelīdzsvarotība direktīvas 3. panta 1. punkta izpratnē atbilstoši Savienības likumdevēja gribai ir jāmazina tādējādi, ka par negodīgiem uzskatāmie noteikumi saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu ir jāatzīst par patērētājam nesaistošiem. Tiesa pareizi norādīja, ka šī norma ir jāsaprot kā imperatīva norma, kas galu galā ir vērsta uz to, lai formālo līdzsvaru starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem aizstātu ar līdzsvaru pēc būtības un tādējādi atjaunotu pušu vienlīdzību.

63. Kā var konstatēt Direktīvas 93/13 preambulas sestajā apsvērumā, tajā šajā ziņā ir paredzēts "no šiem līgumiem svītrot negodīgus noteikumus". Tomēr, kā jau tika konstatēts, tai nav mērķa līgumu pasludināt par pilnībā spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka tajā ir iekļauti kādi negodīgi noteikumi. Visbeidzot, Savienības likumdevēja izvirzītais mērķis ir tikai radīt līdzsvaru, nevis izbeigt līguma darbību kopumā. Atzīstot, ka patērētāja interešu dēļ nav spēkā pilnīgi viss līgums, nebūtu vienlīdzības starp līgumslēdzējām pusēm. Līdz ar koriģējošo iejaukšanos līdzsvaru radīšanai līgumā, ko abas puses noslēgušas, īstenojot savu gribas autonomiju, līgums katrā ziņā ir jāizlabo, bet ne jāiznīcina.

64. Pretējā gadījumā būtu izjaukts pamats, uz kā ekonomikas dalībnieki uz savu atbildību veic saimniecisko darbību. Regulējuma sistēmā, kas kategoriski un bez izņēmuma paredzētu visa līguma spēkā neesamību, lai gan spēkā neesamība ir piemērota tikai vienai līgumslēdzējai pusei, uz spēles tiktu likta līgumslēdzēju pušu gribas autonomija. Proti, vienpusēji izdevīgākā situācijā nostādītais patērētājs būtu atbrīvots no atbildības pirms līgumisku saistību uzņemšanās pamatīgi un savstarpēji izsvērt priekšrocības un negatīvos aspektus, kā arī rīkoties atbilstoši un saprātīgi. Direktīvas autora izmantotā pieeja tiktāl samērīgi respektē šo principu, kas Savienības tiesību sistēmā ir ļoti svarīgs [16]: šī pieeja nepārsniedz to, kas vajadzīgs, lai izveidotu vienlīdzību starp līgumslēdzējām pusēm, savukārt citā ziņā tā nosaka, ka līgumslēdzējām pusēm saistošas ir pastāvošās, brīvprātīgi noslēgtās vienošanās.

65. Tādēļ tiesiskais stāvoklis būtu izveidojies pavisam citādi, ja, vērtējot jautājumu par to, vai turpmāk drīkst pastāvēt līgums, kurā iekļauti negodīgi noteikumi, orientētos pēc tā, kāds attiecīgais stāvoklis ir izdevīgāks patērētājam. Tas tādēļ, ka šeit pastāv risks, ka attiecības starp patērētāju un komersantu no jauna nonāktu nelīdzsvarotā stāvoklī, proti, šoreiz izdevībai pastāvot tikai patērētājam. Lai gan atbilstoši direktīvu mērķiem būtu novērstas komersantam labvēlīgās pastāvējušās atšķirības līgumisko tiesību un pienākumu ziņā, tomēr līdzsvars, ko vēlējās sasniegt Savienības likumdevējs, nebūtu

16 — Tiesa savā judikatūrā bieži ir atsaukusies uz līgumslēdzēju gribas autonomijas principu tā attiecīgajā izpausmes formā. Skat. 2006. gada 9. marta spriedumu lietā C-499/04 *Werhof* (Krājums, I-2397. lpp., 23. punkts), 1999. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-240/97 Spānija/Komisija (*Recueil*, I-6571. lpp., 99. punkts), 1998. gada 30. aprīļa spriedumu lietā C-215/97 *Bellone/Yokohama* (*Recueil*, I-2191. lpp., 14. punkts) un 1991. gada 10. jūlija spriedumu apvienotajās lietās C-90/90 un 91/90 *Neu* u.c. (*Recueil*, I-3617. lpp., 13. punkts).

nodrošināts. Savienības likumdevējs vēlējās izlīdzināt neizdevīgo stāvokli, kādā atrodas patērētāji. Tomēr nevar pieņemt, ka viņi būtu vēlējušies patērētājam palīdzēt sasniegt tādu tiesisko stāvokli, kas pārsniedz to stāvokli, kādā komercdarbības ietvaros parasti atrodas divas vienādā statusā esošas līgumslēdzējas puses. Strikti raugoties, nav arī nekāda objektīva pamata, lai patērētāju atbrīvotu no saistībām, kas viņam ir uzliktas līgumā ar līdztiesīgu partneri, ciktāl viņš šīs saistības ir uzņēmies brīvprātīgi un apzinoties to apjomu.

66. Tas arī atbilst ģenerāladvokāta Ticano viedoklim, ko viņš ir paudis savos secinājumos lietā *Ynos*. Tajos viņš skaidroja, ka izņēmumi no Direktīvā 93/13 iekļautā regulējuma, saskaņā ar ko līgumam ir jāturpina būt spēkā, lai gan tas ietver negodīgus noteikumus, varot tikt pieļauti vienīgi tad, ja attiecīgais līgums bez šiem negodīgajiem noteikumiem, objektīvi vērtējot, nevar pastāvēt, taču ne jau tādā gadījumā, ja no kāda *ex post* vērtējuma izrietētu, ka viena no pusēm līgumu bez šiem noteikumiem nebūtu noslēgusi [17].

67. Argumenti, kas ir tikuši izvirzīti saistībā ar vajadzību saglabāt līgumslēdzēju pušu autonomijas principu, kā arī nodrošināt komersantu un patērētāju līgumisko attiecību līdzsvarotību, visbeidzot ir jāizvērtē vēl viena direktīvas mērķa kontekstā. Proti, būtu jāatceras, ka Direktīva 93/13, kā liecina tās pirmais apsvērums, tika pieņemta, lai pakāpeniski izveidotu iekšējo tirgu [18]. Kā var konstatēt tās preambulas otrajā un trešajā apsvērumā, tās mērķis ir novērst ievērojamās atšķirības dalībvalstu tiesību normās attiecībā uz negodīgiem noteikumiem līgumos, kas noslēgti ar patērētājiem. Kā teikts tās preambulas septītajā apsvērumā, Savienības likumdevējs papildus labākai patērētāju tiesību aizsardzībai vēlējās veicināt komercdarbību direktīvas piemērošanas jomā ("preču un pakalpojumu pārdevējiem tādējādi tiks palīdzēts pārdot preces un piegādāt pakalpojumus gan pašā to dalībvalstī, gan arī iekšējā tirgū"). Tomēr komercdarbība var attīstīties vienīgi tad, ja tautsaimniecības dalībniekiem tiek nodrošināta tiesiskā noteiktība. Tas nozīmē arī to, ka tiek aizsargāta tautsaimniecības dalībnieku uzticība līgumisko attiecību stabilitātei. Regulējums, saskaņā ar ko visa līguma kopējā spēkā esamība ir atkarīga tikai no vienas līgumslēdzējas puses interesēm, šādu uzticību ne vien neveicina, bet ilgtermiņā varētu pat satricināt. Attiecīgos apstākļos varētu ne vien mazināties komersantu gatavība noslēgt līgumus ar patērētājiem, bet arī tikt sarežģīta mērķa – iekšējā tirgus izveide – sasniegšana. Ņemot vērā to, Direktīvas 93/13 6. panta regulējums ir ierobežots ar līdzsvara uzturēšanu pušu līgumiskajās attiecībās.

68. No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka patērētāja subjektīvo attieksmi pret līgumu, kas pārējo noteikumu ziņā nav kvalificējams kā negodīgs, nevar uzskatīt par izšķirošo kritēriju, kas izšķir tā turpmāko likteni. Manuprāt, izšķiroši drīzāk var būt citi faktori, piemēram, objektīvi vērtējamās faktiskās iespējas turpināt līguma izpildi [19]. Šādas iespējas nepastāvētu, ja viena vai vairāku līguma noteikumu spēkā neesamības dēļ, raugoties no abu līgumslēdzēju pušu viedokļa, būtu zudis līguma noslēgšanas pamats [20]. Izņēmuma kārtā visu līguma spēkā neesamību varētu apsvērt, piemēram, tad, ja varētu pieņemt, ka darījums bez spēkā neesošās daļas abu pušu faktiskās vai hipotētiskās gribas

17 — Skat. secinājumus lietā *Ynos* (minēti iepriekš 13. zemsvītras piezīmē, 79. punkts).

18 — Šajā kontekstā ir jāņem vērā, ka Savienības likumdevējs vienlaikus ar Kopējā tirgus mērķi kā priekšnosacījumu paredzēja arī privātās gribas autonomijas principu, kas izpaužas kā jau minētā līgumslēdzēju pušu gribas autonomija. Privātā gribas autonomija, tirgus ekonomika un konkurence ir savstarpēji atkarīgas (skat. Riesenhuber, K., *Privatrechtsgesellschaft: Entwicklung, Stand und Verfassung des Privatrechts*, Tībingena, 2007, 13. un nākamās lpp.). Privātās gribas autonomijas priekšnosacījums ir tirgus pastāvēšana, bet tās rezultāts – konkurence; konkurences aizsargāšana no izkropļošanas nodrošina tirgus turpmāku pastāvēšanu un līdz ar to arī ieinteresēto personu izvēles brīvību. Princips, saskaņā ar ko ikviena privātpersona pēc sava ieskata un iniciatīvas var veidot tiesiskās attiecības, ir pamatbrīvību kopīgais kodols, kuras dod iespēju privāto, autonomo rīcību īstenot vienlaikus vairākās dalībvalstīs.

19 — Skat. Kapnopoulou, E. *Das Recht der missbräuchlichen Klausel in der Europäischen Union*, Tībingena, 1997, 152. lpp., kurā katrā ziņā netiek konstatētas iespējas turpināt līguma izpildi, ja "robi", kas rodas pēc tam, kad konstatēta šāda līguma atsevišķu noteikumu negodīgais raksturs, galu galā izrādās esam pārāk plaši.

20 — Līguma turpmākas pastāvēšanas priekšnosacījums ir tas, ka līgums – kā teikts vācu valodas versijā – var pastāvēt "uz tā paša pamata" ["auf derselben Grundlage"]. Ar šo nedaudz neskaidro formulējumu ir domāta turpmāka pastāvēšana ar visādi citādi tiem pašiem noteikumiem. To var secināt, veicot salīdzinājumu ar citu valodu versijām, kurās konsekventi minēti līguma noteikumi (franciski: "selon les mêmes termes"; angliski: "upon these terms"; itāliski: "secondi i medesimi termini"; spāniski: "en los mismos términos"). Šis priekšnosacījums ir izpildīts, ja līgums sava nolūka un juridiskā rakstura pēc var turpināt pastāvēt arī bez negodīgajiem noteikumiem (skat. Pfeiffer, T. darbu (minēts 15. zemsvītras piezīmē), 11. punkts, 3. lpp.).

vienprātības dēļ nebūtu ticis īstenots, jo līguma *nolūks vai juridiskais raksturs* vairs nav tāds kā iepriekš. Pamatojoties uz Direktīvu 93/13 vai, attiecīgi, attiecīgās dalībvalsts normām, ar kurām tiek transponēta šī direktīva, dalībvalstu tiesām ir jāpārbauda, vai katrā konkrētā gadījumā ir izpildīts šis priekšnosacījums.

69. Tām ir īpaša loma, vērtējot jautājumu par to, vai līgums var turpināt pastāvēt neatkarīgi no negodīgu noteikumu pastāvēšanas [21] – lielā mērā tādēļ, ka tās pārzina ne vien attiecīgās valsts tiesības, bet arī izskatāmās lietas faktiskos apstākļus. Šajā kontekstā pietiek minēt spriedumu lietā *Freiburger Kommunalbauten* [22], kurā Tiesa norādīja, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. pantu konkrētu līguma noteikumu negodīgo raksturu "novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti" [23]. Minētajā spriedumā Tiesa īpaši norādīja uz vajadzību attiecīgos līguma noteikumus izskatīt attiecīgās dalībvalsts piemērojamo tiesību normu kontekstā. Proti, tā nonāca pie secinājuma, ka, veicot izvērtēšanu, "ir jāvērtē arī sekas, kādas līguma noteikumiem var būt līgumam piemērojamo tiesību kontekstā, kas nozīmē, ka jāizvērtē attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēma" [24]. Tādējādi var norādīt, ka dalībvalsts tiesības dažkārt ir nozīmīgas arī jautājumam par to, vai līgums, neraugoties uz daļēju spēkā neesamību, var turpināt pastāvēt [25].

70. Kopsavilkumā var konstatēt, ka Savienības tiesībās dalībvalstīm nav uzlikts pienākums attiecīgās valsts tiesību normās paredzēt, ka, patērētāju līgumā konstatējot negodīgus noteikumus, patērētājam nav saistošs viss līgums kopumā (ja patērētājam tas būtu izdevīgāk). Tādējādi Direktīvā 93/13 noteiktais aizsardzības līmenis tiek nodrošināts arī tad, ja, vērtējot līguma spēkā esamību, dalībvalstu tiesībās netiek piešķirta nekāda nozīme patērētāja faktiskajai vai, attiecīgi, prezumētajai gribai vairs nebūt saistītam ar šādu līgumu.

2) Dalībvalstu rīcības brīvība paaugstināt aizsardzības līmeni

71. Tomēr jāatgādina, ka Direktīvā 93/13, kā skaidri konstatējams tās preambulas divpadsmitajā apsvērumā, negodīgo noteikumu jomā ir paredzēta tikai daļēja un minimāla tiesību aktu saskaņošana [26]. Šīs direktīvas pamatā liktās minimālās saskaņošanas pieejas būtiska normatīvā izpausme ir 8. pantā ietvertais pilnvarojums, kurā tieši paredzētas dalībvalstu tiesības šīs direktīvas regulējuma jomā izdot ar Līgumu saderīgas striktākas normas, lai patērētājiem nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni. No šīs normas vienlaikus var izdarīt arī apgrieztu slēdzienu: novirze uz leju, t.i., direktīvas mērķiem nepietiekams patērētāju tiesību aizsardzības līmenis nebūtu saderīgs ar direktīvas prasībām.

21 — Skat. rīkojumu lietā *Pohotovosť* (minēts iepriekš 6. zemsvītras piezīmē, 61. punkts).

22 — Skat. 2004. gada 1. aprīļa spriedumu lietā C-237/02 *Freiburger Kommunalbauten* (*Recueil*, I-3403. lpp.).

23 — Turpat, 21. punkts.

24 — Turpat. Līguma noteikumu negodīgā rakstura konstatējuma sekas dažādās tiesību sistēmās var būt atšķirīgas. Tas ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir neitrāli noteikts, ka valstīm ir jāparedz, ka negodīgi noteikumi patērētājam "nav saistoši". Šī norma ir ierobežota tādā ziņā, ka tā paredz konkrētu rezultātu, kura sasniegšana dalībvalstīm, transponējot direktīvu, ir jānodrošina, tomēr tā nenosaka konkrēti, vai attiecīgie noteikumi būtu jāatzīst par atceļamiem vai attiecīgi spēkā neesošiem. Tas tiek atstāts dalībvalstu ziņā – savās tiesībās precīzi noteikt tiesiskās sekas. Tas, ka Savienības likumdevējs izmanto neitrālus terminus, galu galā pamatojas uz atziņu par Savienībā pastāvošo civiltiesību sistēmu un tradīciju daudzveidību (par Eiropas civiltiesību pirmsākumiem skat. Rainer, M., *Introduction to Comparative Law*, Vīne, 2010, 27. un nākamās lpp.).

25 — Skat. Kapnopoulou, E. publikāciju (minēta iepriekš 19. zemsvītras piezīmē), 151. lpp., kurā ir norādīts, ka Direktīvā 93/13 nav ietverta koncepcija par galīgi noregulētām tiesiskām sekām. Tā tikai nosakot vadlīnijas un norādot, ka normas par konkrētajām tiesiskajām sekām ir iekļaujamas dalībvalstu tiesībās. Ikvienas dalībvalsts tiesību sistēmā esot jānosaka, kas jādara ar šādu nepilnīgu juridisku instrumentu. Šajā ziņā atkarībā no konkrētā gadījuma būtu apsverama vai nu atsaukšanās uz dispozitīvām tiesībām, papildinošu līguma interpretāciju, līguma pārkvalificēšanu, vai visa līguma spēkā neesamību.

26 — Skat. 2010. gada 3. jūnija spriedumu lietā C-484/08 *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (Krājums, I-4785. lpp., 28. un 29. punkts).

Kā jau paskaidroju secinājumos lietā *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, šī minimālās saskaņošanas pieeja dalībvalstīm ļauj īstenot ievērojamu rīcības brīvību lēmumu pieņemšanā [27], ko var ierobežot vienīgi ar vispārīgajām Savienības tiesību, pirmām kārtām, primāro tiesību, juridiskajām robežām [28].

72. Tādēļ patērētāju tiesību aizsardzības interesēs dalībvalstis sekas (spēkā neesamību) drīkst regulēt stingrāk, nekā paredzēts Direktīvas 93/13 6. pantā. Pieņemot stingrākas, uz 8. pantu pamatotas dalībvalstu tiesību normas, kurās paredzēts, ka, pastāvot vienam vai vairākiem negodīgiem noteikumiem, spēkā nav viss līgums kopumā, ciktāl tas patērētājam būtu izdevīgāk [29], tiek izpausta likumīga izpratne par Savienības likumdevēja piešķirto pilnvarojumu – sasniegt augstāku patērētāju tiesību aizsardzības līmeni.

73. Nav šaubu par šāda, patērētāju tiesību aizsardzībai izveidota dalībvalsts regulējuma saderību ar iepriekš minēto mērķi – iekšējā tirgus izveidi [30], ciktāl netiek negatīvi un nesamērīgi ietekmētas pamatbrīvības [31]. Tomēr šā jautājuma vērtējums galu galā ir atkarīgs no attiecīgā dalībvalsts regulējuma satura.

74. No visa izklāstītā izriet, ka dalībvalstīm ir rīcības brīvība savā tiesību sistēmā kā tiesiskās sekas paredzēt visa līguma spēkā neesamību – gadījumiem, kad patērētājam spēkā neesamība ir izdevīgāka nekā līguma turpmāka pastāvēšana. Šādu tiesisku seku (spēkā neesamība) ierobežošana, tās attiecinot tikai uz attiecīgajiem līguma noteikumiem, Savienības tiesībās netiek prasīta.

C – *Par otro prejudiciālo jautājumu*

75. Otrais prejudiciālais jautājums ietver divus apakšjautājumus. Ar savu pirmo apakšjautājumu iesniedzējtiesa lūdz skaidrojumu par to, vai patēriņa kredītlīgumā iekļauta kļūdaina norāde par gada procentu likmi ir uzskatāma par negodīgu komercpraksi Direktīvas 2005/29 izpratnē. Ar savu otro apakšjautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kādas ir šādas kvalifikācijas (par negodīgu komercpraksi) sekas attiecībā uz attiecīgā līguma spēkā esamību.

1. apakšjautājums: kļūdaina norāde par gada procentu likmi kā negodīga komercprakse

a) Par Direktīvu 2005/29

76. Attiecībā uz pirmo apakšjautājumu vispirms ir jānorāda, ka ar Direktīvu 2005/29 ir veikta tiesību aktu par uzņēmumu negodīgu komercpraksi attiecībā pret patērētājiem pilnīga saskaņošana. Līdz ar to dalībvalstis nedrīkst – atšķirībā no Direktīvas 93/13 transponēšanas – pieņemt normas, kas ir stingrākas nekā direktīvā noteiktie pasākumi, proti, arī ne nolūkā sasniegt augstāku patērētāju tiesību aizsardzības līmeni [32].

27 — Turpat (28. un 29. punkts).

28 — Dalībvalstīm, izmantojot direktīvas 8. pantā noteikto pilnvarojumu, ir jāievēro Savienības tiesību vispārīgās robežas. Ar to ir jāsaprot primārās tiesības, tostarp pamatbrīvības, kā arī citas sekundārās tiesības (skat. Kapnopoulou, E. publikāciju (minēta 19. zemsvītras piezīmē), 163. lpp.).

29 — Kā pareizi izskaidrots Kapnopoulou, E. publikācijā (minēta 19. zemsvītras piezīmē), 162. lpp., dalībvalstis gan drīkst paredzēt tikai regulējumu, kas attiecībā pret Direktīvas 93/13 sniegto aizsardzības līmeni ir uzskatāms par "plusu", un nevis tikai "aliud" vai, vēl jo mazāk, "mīnusu".

30 — Skat. šo secinājumu 67. punktu.

31 — Šajā ziņā saistībā ar specifisko darbību – kredītu izsniegšanu komercdarbības ietvaros – pirmām kārtām, ir jādomā par pakalpojumu sniegšanas brīvību un, mazākā mērā, arī par kapitāla brīvu apriti (skat. 2006. gada 3. oktobra spriedumu lietā C-452/04 *Fidium Finanz* (Krājums, I-9521. lpp., 43. punkts); par pakalpojumu sniegšanas brīvību skat. Weiss, F., Wooldridge, F., *Free Movement of Persons within the European Community*, 2. izd., Alfena pie Reinas, 2007, 123. un nākamās lpp.). Turpretī attiecībā uz kustamas mantas pirkuma līgumiem atbilstoša būtu preču brīva aprite.

32 — Skat. 2010. gada 9. novembra spriedumu lietā C-540/08 *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag* (Krājums, I-10909. lpp., 27. un 30. punkts), 2010. gada 14. janvāra spriedumu lietā C-304/08 *Plus Warenhandelsgesellschaft* (Krājums, I-217. lpp., 41. punkts) un 2009. gada 23. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās C-261/07 un C-299/07 *VTB-VAB* un *Galatea* (Krājums, I-2949. lpp., 52. punkts).

77. Viena no Direktīvas 2005/29 galvenajām normām ir 5. pants, kurā ir aizliegta negodīga komercprakse un turklāt ir minēti kritēriji, pēc kuriem var tikt noteikts to negodīgais raksturs. Saskaņā ar 5. panta 2. punktu komercprakse ir negodīga, ja tā ir pretrunā profesionālās rūpības prasībām un attiecībā uz attiecīgo izstrādājumu būtiski ietekmē (vai ir piemērota tam, lai varētu būtiski ietekmēt) vidusmēra patērētāja saimniecisko darbību. Turklāt direktīvas 5. panta 4. punktā ir precīzi definētas divas negodīgas komercprakses kategorijas, proti, "maldinoša komercprakse" un "agresīva komercprakse", kas atbilst direktīvas 6. un 7. pantā vai, attiecīgi, 8. un 9. pantā minētajiem kritērijiem. Visbeidzot direktīvas I pielikumā ir iekļauts izsmeļošs saraksts ar 31 komercprakses veidu, kas saskaņā ar šīs direktīvas 5. panta 5. punktu "visos apstākļos" ir uzskatāmi par negodīgiem. Tādējādi, kā tieši teikts šīs direktīvas preambulas 17. apsvērumā, vienīgi šie komercprakses veidi ir uzskatāmi par negodīgiem – pat neveicot attiecīgā gadījuma izvērtēšanu saskaņā ar direktīvas 5.–9. pantu.

78. Dalībvalstu tiesām un valsts pārvaldes iestādēm, piemērojot šīs tiesības, vispirms ir jāizmanto I pielikumā esošais saraksts, kurā ir minēts 31 negodīgas komercprakses veids. Ja kādu komercpraksi var subsumēt kādam no šiem pārkāpuma sastāva veidiem, tā ir jāaizliedz. Nekāda papildu izvērtēšana, piemēram, seku izvērtēšana nav vajadzīga. Ja konkrētie faktiskie apstākļi aizliegtās komercprakses sarakstā neiekļaujas, ir jāpārbauda, vai runa nav par kādu no regulētajiem ģenerālklauzulas izpausmes gadījumiem – maldinošu vai agresīvu komercpraksi. Vienīgi tad, ja tas tā nav, tiek tieši piemērota direktīvas 5. panta 1. punktā ietvertā ģenerālklauzula [33].

b) Direktīvas 2005/29 piemērošanas joma

i) Komercprakses esamība

79. Tomēr, pirms tiek veikta pārbaude par kādas komercprakses negodīgo raksturu, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus kopumā, ir jākonstatē, vai pamatlietā vispār ir atklāta Direktīvas 2005/29 piemērošanas joma. Šajā ziņā komercdarbībai, par ko ir runa pamattiesvedībā, proti, patēriņa kredītlīgumu noslēgšanai būtu jāatbilst 2. panta d) punktā iekļautajai jēdziena "uzņēmēja komercprakse attiecībā pret patērētājiem" definīcijai.

80. Šajā ziņā jānorāda, ka direktīvas 2. panta d) punktā termins "komercprakse" ir definēts, izmantojot īpaši plašu formulējumu, kā "jebkura tirgotāja veikta darbība, noklusējums [bezdarbība], uzvedība vai apgalvojums, komerciāls paziņojums, tostarp reklāma un tirgdarbība [tirgvedība], kas ir tieši saistīta ar produkta popularizēšanu, pārdošanu vai piegādi patērētājiem" [34]. Tādēļ šī definīcija aptver arī visas komersantu darbības, kas ir orientētas uz to, lai patērētājus rosinātu noslēgt līgumu [35]. Saskaņā ar šo plašo definīciju arī pamatlietā aplūkojamā komerciālā kredītu piedāvāšana patērētājiem var tikt uzskatīta par darbību, kas ir cieši saistīta ar preces, proti, finanšu pakalpojuma, pārdošanu. Saskaņā ar to pamattiesvedībā, pretēji Slovākijas valdības viedoklim [36], runa ir par gadījumu, kas ir "komercprakse" Direktīvas 2005/29 2. panta d) punkta izpratnē.

ii) Direktīvas 3. panta 2. punkta ierobežojošā regulējuma nozīme

81. Vienlaikus, tā kā pamatlietā izskatāmā darbība atbilst definētajam terminam "komercprakse" (plašā nozīmē), saskaņā ar Direktīvas 2005/29 3. panta 1. punktu piemērošanas joma ir uzskatāma par atklātu.

33 — Skat. manus 2009. gada 3. septembra secinājumus lietā *Plus Warenhandelsgesellschaft* (spriedums minēts iepriekš 32. zemsvītras piezīmē, 74. punkts).

34 — Skat. spriedumu lietā *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag* (minēts iepriekš 32. zemsvītras piezīmē, 17. punkts).

35 — Skat. Orlando, S., "The Use of Unfair Contractual Terms as an Unfair Commercial Practice", *European Review of Contract Law*, 7. sēj., 2007, Nr. 1, 40. lpp. Saskaņā ar tur pausto viedokli komercprakse ietver visas komersanta darbības, kas var ietekmēt patērētāja lēmumu par līguma slēgšanu.

36 — Skat. Slovākijas valdības iesniegtā procesuālā dokumenta 13. punktu.

82. Tomēr šajā ziņā ir jājautā, vai Direktīva 2005/29 vispār ir nozīmīga pamatlietas problemātikas risināšanai. Iespējams, tās piemērojamību tiesisko seku ziņā varētu noraidīt. Tomēr šajā ziņā vispirms būtu jānoskaidro lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets. Pārdomāti vērtējot prejudiciālos jautājumus un šajā lūgumā izklāstītos paskaidrojumus, var konstatēt, ka lūgums būtībā ir par to, vai Savienības tiesībās ir nosodīts apstāklis, ka komersants, noslēdzot patērētāju līgumu, sniedz nepareizas ziņas (pamatlietā runa ir par to, ka ir norādīta gada procentu likme, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme) un kā sankcija ir paredzēta attiecīgo līguma noteikumu spēkā neesamība.

83. Jautājums par Direktīvas 2005/29 nozīmīgumu ir aktuāls tieši tādēļ, ka šis tiesību akts neietver normas, kas paredzētu, ka tiesiskās sekas ir šādu noteikumu spēkā neesamība. Tā vietā Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punktā ir noteikts, ka "direktīva neskar līgumtiesības un jo īpaši noteikumus par līguma spēkā esamību, tā veidošanu [noslēgšanu] vai sekām". Šī norma gan sava teksta ziņā ("neskar"), gan pēc tās stāvokļa 3. panta normu sistēmā, kurā ir noteikta direktīvas piemērošanas joma un tās attiecības ar citiem Savienības tiesību aktiem, ir jāsaprot kā ierobežojošs regulējums tādā nozīmē, ka tas saskaņā ar Savienības likumdevēja nepārprotami pausto gribu ļauj atsaukties uz šādām specifiskām Savienības tiesību normām, proti, neatkarīgi no iespējamas Direktīvas 2005/29 piemērojamības. Šādā veidā turpmāk būtu jāvar izmantot specifiskus, attiecīgos tiesību aktos paredzētus patērētāju tiesību aizsardzības instrumentus. Apstāklis, ka saskaņā ar koncepciju, kas ir 3. panta 2. punkta regulējuma pamatā, Direktīva 2005/29 ir piemērojama konkrētiem faktiskiem apstākļiem, nekādā ziņā nemazina tiesiskās aizsardzības iespējas, kas saskaņā ar līgumtiesībām pienākas patērētājiem, piemēram, līguma uzteikšanu vai pretizpildījuma saistību samazināšanu.

84. Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punktā minēto normu, kas regulē līgumtiesības un it īpaši līgumu spēkā esamību, vidū neapšaubāmi ir jāmin Direktīvas 93/13 normas. Sākumā aprakstītā aizsardzības sistēma, kura tika izveidota ar šo direktīvu un kuras būtiska sastāvdaļa ir 6. panta regulējums, attiecas arī uz līgumtiesību aspektiem, it īpaši uz komersanta komercprakses ietvaros darījumos ar patērētājiem izmantoto līguma noteikumu juridisko spēku. Tā ietver *speciālu regulējumu par juridiskām attiecībām (konkrētām līgumattiecībām)* starp divām atšķirīgām privāto tiesību subjektu kategorijām, kas nosaka, ka negodīgi noteikumi patērētājiem nav saistoši un ka dalībvalstīm šajā ziņā ir jānodrošina, ka arī to civiltiesību sistēmā ir paredzētas šādas tiesiskās sekas[37]. Konsekventi piemērojot ierobežojošo Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punkta regulējumu, Direktīvas 93/13 normas attiecīgi nebūtu jāuzskata par aizstātām.

85. Tā kā nevis Direktīvā 2005/29, bet gan Direktīvā 93/13 ar konkrētiem nosacījumiem ir paredzētas tiesiskās sekas – atsevišķu līguma noteikumu spēkā neesamība, tad galu galā pirmā minētā ir uzskatāma par nenozīmīgu pamatlietas problemātikas risināšanai. Nevienu tās normu nevar izmantot kā strīda priekšmetā ietilpstošo līguma noteikumu spēkā neesamības atzīšanas juridisko pamatu[38]. Starp

37 — Šajā ziņā skat. Orlando, S. publikāciju (minēta 35. zemsvītras piezīmē), 35. lpp., kurā norādīts, ka Direktīvas 93/13 6. pantā ir regulētas negodīgu noteikumu tiesiskās sekas, t.i., viens aspekts individuālajās līgumiskajās tiesiskajās attiecībās starp komersantiem un patērētājiem. Līdzīgi arī Tilmann, I. *Die Klauselrichtlinie 93/13/EWG auf der Schnittstelle zwischen Privatrecht und öffentlichem Recht*, 10. lpp., saskaņā ar ko ES notiekošās privāto tiesību unifikācijas kontekstā Direktīva 93/13 Eiropas patērētāju tiesību aizsardzības direktīvu vidū esot īpaši nozīmīga, jo tā attiecoties uz līgumtiesībām un līdz ar to uz vienu no galvenajām privāttiesību jomām. Direktīvas transponēšanas dēļ dalībvalstu līgumtiesībās esot veiktas būtiskas izmaiņas. Direktīvas dēļ notiekot pakāpeniska dažādo līgumtiesību sistēmu tiesību aktu tuvināšana, kas veicinot vienotu Eiropas privāttiesību attīstību. Līdzīgi arī Basedow, J., "Grundlagen des europäischen Privatrechts", *Juristische Schulung*, 2004, 94. lpp., kas Direktīvas 93/13 transponēšanu traktē kā daļu no privāttiesību unifikācijas un norāda, ka Direktīva 93/13 tika transponēta dažādās formās, piemēram, iestrādājot attiecīgās valsts kodificētajā civillikumā (Vācijā, Itālijā, Nīderlandē), kā atsevišķs patērētāju tiesību aizsardzības likums (Austrijā, Francijā, Grieķijā un daļēji arī Somijā un Spānijā), kā speciāls likums par komercpraksi (Beļģijā) vai patērētāju līgumiem (Zviedrijā), vai vispārīgajiem komercdarījumu noteikumiem (Spānijā un Portugālē), kā arī, visbeidzot, kā juridisks instruments, kurā gandrīz burtiski pārņemts direktīvas regulējums (Apvienotajā Karalistē un Īrijā). Publikācijā Micklitz, H.-W. "AGB-Gesetz und die EG-Richtlinie über missbrauchliche Vertragsklauseln in Verbrauchervertägen", *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, 1993, 533. lpp., tiek pausts viedoklis, ka ar Direktīvu 93/13 Savienība pirmoreiz aizskāra civiltiesību pamatjomas tematiku.

38 — Kā pareizi skaidrots darbā Abbamonte, G. "The Unfair Commercial Practices Directive and its General Prohibition", *The regulation of unfair commercial practices under EC Directive 2005/29 New rules and new techniques*, Norfolka, 2007, 16. lpp., apstāklis, ka patērētājs noslēdz līgumu, jo viņš ir kļuvis par negodīgas komercprakses upuri, Direktīvas 2005/29 kontekstā ir jāvērtē kā nenozīmīgs, jo šī direktīva neparedz nekādus juridiskus līdzekļus, ar ko varētu panākt līguma spēkā neesamību. Neatkarīgi no tā Direktīva 2005/29 neierobežos tiesību aizsardzības līdzekļu izvēles iespējas, kas patērētājiem atvēlētas līgumtiesībās. Tādēļ patērētājam pēc tiesiskās aizsardzības būs jāvēršas tiesā, kas izskata civiltiesiskus strīdus, turklāt apstāklis, ka līgums ir ticis noslēgts, pielietojot negodīgu komercpraksi, būs viens no svarīgajiem aspektiem, kas šai tiesai būs jāņem vērā.

citu, šķiet, ka uz šo pieņēmumu netieši pamatojas arī iesniedzējtiesa, jo tā vēl izskatāmajā otrajā apakšjautājumā lūdz skaidrojumu par tiesiskajām sekām, kādas, kvalificējot kā negodīgu komercpraksi saskaņā ar Direktīvu 2005/29, eventuāli iestātos attiecībā uz Direktīvas 93/13 6. panta piemērošanu. Tātad tiek jautāts par mijiedarbību starp Direktīvas 2005/29 5. un nākamajiem pantiem un Direktīvas 93/13 6. pantu, kam būs vajadzīga arī pēdējās minētās direktīvas normas interpretācija.

iii) Starpsecinājumi

86. Tātad kopsavilkumā ir jākonstatē, ka Direktīva 2005/29 tiesisko seku ziņā nav piemērojama pamatlietā aplūkojamajam priekšmetam.

c) Negodīgas komercprakses esamība

i) Vajadzība konsekventi interpretēt patērētāju tiesības

87. Līdz ar to principā ir lieki papildu paskaidrojumi par to, vai strīdā izskatāmā darbība atbilst jēdziena "negodīga komercprakse" (šīs direktīvas 5. un nākamo pantu izpratnē) iezīmēm.

88. Katrā ziņā nav tā, ka Savienības likumdevēja lēmums atsevišķi noteiktos gadījumos neļaut piemērot Direktīvu 2005/29 (tiesisko seku ziņā), obligāti nozīmētu to, ka vērtējumam, ko viņi ar to ir izdarījuši un kas ir arī šīs direktīvas regulējuma pamatā, nav jāietekmē citu komersantu un patērētāju attiecības regulējošu tiesību aktu interpretācija. Patērētāju tiesību aizsardzībai pieņemto tiesību aktu apsvēršana, raugoties no to kopējās sistēmas viedokļa, atspoguļo to, ka starp šiem tiesību aktiem pastāv dažādas saiknes, kas ir jāņem vērā arī interpretācijas ietvaros [39]. Tādēļ Savienības tiesību akti patērētāju tiesību aizsardzības jomā ir jāapsver kā vienotas regulējuma sistēmas sastāvdaļa, kas viens otru papildina. Savienības patērētāju tiesību jomā līdz šim pastāvošā tiesību sadrumstalotība [40] ir tādas vēsturiskās attīstības sekas, kuras gaitā Savienības likumdevējs attiecībā uz īsta iekšējā tirgus īstenošanu (darījumos starp komersantiem un patērētājiem) ir regulējis pakāpeniski un saskaņojot ar iepriekš sasniegto tiesību kopumu konkrētās dzīves jomās. Direktīvā 2005/29 tas ir atteicies no līgumtiesību regulējuma tikai tādēļ, ka šos aspektus Savienības likumdevējs jau citu starpā ir noregulējis

39 — Skat. Orlando, S. darbu (minēts iepriekš 35. zemsvītras piezīmē), 38. lpp., kurā teikts, ka, lai mazinātu kolīzijas risku, ir vajadzīga "normatīva koordinācija" starp Direktīvu 2005/29 un Direktīvu 93/13. Autors pareizi norāda, ka apstāklis, ka ir grūti panākt direktīvu koordināciju interpretācijas ceļā, ir saistāms ar Savienības tiesību īpašo strukturālo sarežģītību. Atsevišķu direktīvu mijiedarbība ne vienmēr esot acīmredzama. Tādēļ konsekventa, visus tiesību aktus aptveroša interpretācija ne vienmēr esot vienkārša.

40 — Minimālās tiesību aktu saskaņošanas un uz konkrētām nozarēm orientētas procesuālās pieejas nepilnības ir izraisījuši vajadzību pēc spēcīgākas tuvināšanas un Savienības patērētāju tiesībās radušās normu nekonsekvences analīzes (skat. Alpa, G., Conte, G., Carleo, "La costruzione del diritto dei cosumatori", no: Alpa, G. (red.), *I diritti dei consumatori*, 1. sēj., 5. lpp.). Diskusija par Eiropas patērētāju tiesību tālākveidošanu aizsākās jau 1999. gadā, kad Eiropas Savienības Padome savā Tamperes noslēguma deklarācijā atzina eventuālu vajadzību striktāk saskaņot dalībvalstu civiltiesību normas (par šo jautājumu skat. Čikara, E., *Gegenwart und Zukunft der Verbraucherkreditverträge in der EU und in Kroatien*, Vīne, 2010, 47. lpp.; par selektīvu pieeju godīgas konkurences tiesību saskaņošanā skat. Wunderle, T., *Verbraucherschutz im Europäischen Lauterkeitsrecht*, Tībingena, 2010, 97. un nākamās lpp.). Šajā laikā aizsākās Komisijas centienu konsolidēt līgumtiesības intensificēšana. 2003. gadā iesniegtajā Komisijas ziņojumā "Ein kohärentes europäisches Vertragsrecht – ein Aktionsplan" ["Saskanīgas Eiropas līgumtiesības – Rīcības plāns"] tika ierosināta pēc izvēles piemērojama juridiska instrumenta – "pamatprincipu kopums" – izstrāde, kam būtu jāietver Eiropas līgumtiesību kopīgie noteikumi un kopīga terminoloģija. Pēc tam starptautiskā pētnieku grupa *Study Group on a European Civil Code* izstrādāja kopīgo pamatnostādņu uzmetumu, kam ir akadēmisks raksturs. Uz šo priekšdarbu pamata Eiropas Komisija 2010. gada aprīlī nodibināja Eiropas Līgumtiesību kopīgo pamatnostādņu lietpratēju grupu, kas 2011. gada 3. maijā iesniedza savus pētījumu par realizējamību. Šis pētījums ir uzskatāms par saskanīgu līgumtiesību regulējuma sistēmu, kas nākotnē varētu tikt izmantota kā pēc izvēles piemērojams Eiropas līgumtiesību instruments (šajā ziņā skat. arī Komisijas Zaļo grāmatu par politikas risinājumiem virzībā uz Eiropas līgumtiesību izstrādi patērētājiem un uzņēmumiem COM(2010) 348, galīgā redakcija, it īpaši variantu Nr. 4). Šajā ziņā nedrīkst neminēt plānoto Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par patērētāju tiesībām, kuras mērķis ir novērst patērētāju tiesībās pastāvošo juridisko sadrumstalotību. Eiropas Parlamenta nostāja par šīs direktīvas pieņemšanu, kas tika darīta zināma 2011. gada 23. jūnijā notikušajā pirmajā lasījumā, paredz grozījumus Direktīvā 93/13 un Direktīvā 1999/44/EK par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām, kā arī Direktīvas 85/577/EEK par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, un Direktīvas 97/7/EK par patērētāju aizsardzību saistībā ar distances līgumiem atcelšanu, turklāt pēdējās divas minētās direktīvas ir paredzēts aizstāt ar vienu vienīgu direktīvu.

Direktīvā 93/13. Abas direktīvas regulē savu, pavisam konkrētu dzīves jomu: Direktīva 2005/29 novērš tādas negodīgas komercprakses izmantošanu, kas var būtiski ietekmēt patērētāju saimniecisko darbību, savukārt Direktīva 93/13 aizliedz negodīgu noteikumu izmantošanu komercpraksē – darījumos ar patērētājiem.

89. Neraugoties uz autonomu regulējošo aktu esamību, direktīvu attiecīgās piemērošanas jomas skaidra norobežošana ne vienmēr ir vienkārša. Iemesls tam, pirmkārt, ir tas, ka direktīvas aptvertās darbības īstenībā bieži vien daļēji pārklājas. Otrkārt, lieta tāda, ka termins "komercprakse" ir formulēts ļoti plaši un galu galā aptver lielu skaitu komerciālu darbību. Šis apstāklis Direktīvu 2005/29 zināmā mērā padara par vispārīgu regulējumu – pretstatā īpašajam regulējumam, piemēram, Direktīvai 93/13[41]. Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punkta norobežojošā regulējuma jēga un mērķis ir nodrošināt, ka starp abām direktīvām nenotiek nevēlama dublēšanās tiesisko seku ziņā.

90. Tomēr šāda norobežošana nav vis pašmērķis, bet gan norisinās pēc konkrētas, Savienības likumdevēja izstrādātas regulējuma koncepcijas. Tā nevar novest pie tā, ka, piemēram, identiskie faktiskie apstākļi, kam principā būtu piemērojamas abas direktīvas, juridiski tiek vērtēti atšķirīgi. Drīzāk ir vajadzīga konsekventa attiecīgo piemērojamo tiesību normu interpretācija, lai novērstu pretrunīgus vērtēšanas rezultātus. Tas vēl jo vairāk ir vajadzīgs tādēļ, ka abas direktīvas tuvinās virzībā uz aizsardzības jomu – abu mērķis ir aizsargāt spriestspēju un lēmumu pieņemšanas brīvību komercdarbībā[42].

91. Ciešo saikni starp abām direktīvām var ilustrēt ar dažu situāciju palīdzību. Piemēram, raugoties uz pamatlietas faktiskajiem apstākļiem, varētu būt iespējams, ka kādas komercprakses negodīgais raksturs izpaužas tieši kā negodīgu noteikumu (Direktīvas 93/13 izpratnē) izmantošana patērētāju līgumos[43]. Ja komersants izmanto šāda veida līguma noteikumus, tajā varētu saskatīt maldinošu darbību, jo tiek izpausta nepareiza informācija vai, attiecīgi, patērētājs negūst skaidrību par līgumisko tiesību un pienākumu faktisko apjomu – pirmām kārtām, attiecībā uz šādām tiesībām un pienākumiem, kas izriet no negodīgiem un tādējādi attiecībā uz patērētāju spēkā neesošiem noteikumiem. Līdzīgi būtu jāvērtē situācija, kad komersants līguma galvenos noteikumus formulē neskaidri un pārprotami, lai patērētājam nesniegtu būtisku informāciju. Tomēr, apgriezti argumentējot, ir arī iespējams, ka nepareiza un tādējādi maldinoša norāde līguma noteikumos Direktīvas 2005/29 izpratnē tieši pamato to negodīgo raksturu. Pēdējā minētā ir situācija, ko iesniedzējtiesa acīmredzot prezumē pamatlietā un kas turpinājumā ir jāizvērtē sīkāk.

92. Tādēļ šķiet, ka Savienības patērētāju tiesību konsekventas interpretācijas interesēs būtu jānoskaidro, vai norāde par gada procentu likmi, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme, var tikt kvalificēta kā "negodīga komercprakse" Direktīvas 2005/29 5. un nākamo pantu izpratnē. Kādi secinājumi ir izdarāmi no šāda novērtējuma Direktīvas 93/13 interpretācijas vajadzībām, ir jānoskaidro otrā apakšjautājuma ietvaros.

41 — Tā teikts arī Orlando, S. darbā (minēts 35. zemsvītras piezīmē), 38. un 40. lpp., kurā norādīts uz termina "komercprakse" plašo definīciju. Viņš uzskata, ka Savienības likumdevējs, pieņemdams virkni noteikumu, kas ietver vispārīgus principus, terminus un kritērijus, ar Direktīvu 2005/29 Savienības tiesību sistēmā ir ieviesis "vispārīgas tiesības".

42 — Skat. Direktīvas 2005/29 preambulas 6., 7. un 8. apsvērumu, kā arī Direktīvas 93/13 preambulas astoto un piecpadsmito apsvērumu.

43 — Šajā ziņā skat. Orlando, S. publikāciju (minēta 35. zemsvītras piezīmē), 25. lpp., kurā aplūkots jautājums par to, vai negodīgu noteikumu (Direktīvas 93/13 izpratnē) piemērošana vienlaikus ir uzskatāma par negodīgu komercpraksi Direktīvas 2005/29 izpratnē. Uz šo jautājumu principā tiek atbildēts apstiprinoši: šāda piemērošana, pirmām kārtām, esot uzskatāma par maldinošu komercpraksi, jo parasti ir tikusi sniegta nepareiza informācija vai arī patērētājs paliekot neziņā par savām tiesībām un pienākumiem saistībā ar līguma izpildi, it īpaši attiecībā uz tiesībām un pienākumiem, kas izriet no negodīgiem (un līdz ar to spēkā neesošiem) noteikumiem. Autors arī norāda, ka līguma galveno noteikumu neskaidrais un pārprotamais formulējums var tikt uzskatīts arī par svarīgas informācijas noklusēšanu Direktīvas 2005/29 7. panta izpratnē.

ii) Komercprakses negodīgā rakstura pārbaude

93. "Negodīgas komercprakses" esamība ir jānoskaidro pēc šo secinājumu 78. punktā aprakstītās pārbaudes shēmas.

– Maldinoša darbība Direktīvas 2005/29 5. panta 4. punkta a) apakšpunkta izpratnē (kopsakarā ar 6. panta 1. punkta d) apakšpunktu)

94. Vispirms ir jākonstatē, ka kļūdaina norāde par gada procentu likmi (vai līdzīgu summu) patēriņa kredītlīgumā neatbilst nevienam no direktīvas I pielikumā minētajiem negodīgas komercprakses gadījumiem. Tā kā šāda veida norādes nav to I pielikumā minēto komercprakses veidu vidū, kas par negodīgiem uzskatāmi jebkuros apstākļos, tos principā varētu aizliegt vienīgi tad, ja tie būtu uzskatāmi par negodīgu komercpraksi, jo tie būtu, piemēram, maldinoši vai agresīvi (direktīvas izpratnē).

Komersanta aktīva rīcība

95. Ņemot vērā faktu, ka agresīva komercprakse, trūkstot jebkādiem pierādījumiem par tādu līdzekļu kā uzmākšanās, piespiešana, vardarbība vai citāda nepieļaujama ietekmēšana izmantošanu pamatlietā, var tikt izslēgta *a priori*, turpmāk tekstā atliek pārbaudīt, vai var konstatēt Direktīvas 2005/29 5. panta 4. punkta a) apakšpunktā minēto maldinošo darbību iezīmes. Šajā ziņā jākonstatē, ka direktīvā tiek izšķirts starp maldinošām darbībām (6. pants) un maldinošu noklusēšanu (7. pants), turklāt katra no abām kategorijām ir regulēta atsevišķi. Līdz ar to piemērots pamatlietas juridiskais vērtējumus ir atkarīgs no atbilstošo rīcības veidu konstatējuma.

96. Komercprakses veidu, par kādu ir runa pamatlietā un kas izpaužas kā kredītlīgumā iekļauta norāde par gada procentu likmi, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme, manuprāt, drīzāk var kvalificēt kā pirmo minēto kategoriju, jo patērētāja lēmumu veikt darījumu ietekmēšana notika galvenokārt ar aktīvu rīcību no komersanta puses, proti, sniedzot – kā teikts direktīvas 6. panta 1. punktā – nepareizas ziņas attiecībā uz līguma punktu, kas uzskatāms par būtisku noteikumu. Šādā rīcībā var saskatīt vairāk nekā tikai bezdarbību (ziņu nesniegšanu). Līdz ar to – pretēji Vācijas valdības viedoklim [44] – ir izslēgta direktīvas 7. panta 1. punktā iekļautās normas, kas attiecas uz speciālu nozīmīgas informācijas nesniegšanas gadījumu, piemērojamība.

Patērētāja ietekmēšana attiecībā uz tā lēmumu veikt darījumu

97. Līguma noteikumi, ko Savienības likumdevējs uzskata par būtiskiem, ir uzskaitīti 6. panta 1. punktā. Pamatojoties uz plašu un tādējādi patērētājiem draudzīgu direktīvas normu interpretāciju, patēriņa kredītlīgumā norādītu gada procentu likmi principā var subsumēt terminam "cena" 6. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē, īpaši tādēļ, ka gada procentu likme saskaņā ar Direktīvas 87/102 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā iekļauto definīciju ir uzskatāma par daļu no kopējām izmaksām, kas patērētājam ir jāsedz saistībā ar kredīta piešķiršanu. Juridiskā ziņā procenti ir uzskatāmi par atlīdzību par aizdevuma piešķiršanu uz konkrētu laikposmu. Atbilstoši tam gada procentu likmes kļūdainu aprēķinu (par ko, pēc iesniedzējtiesas teiktā, ir runa pamatlietā) var arī kvalificēt kā "cenas aprēķinu" šīs normas izpratnē.

98. Šajā kontekstā ir jānorāda, ka iesniedzējtiesas atzinums, ka cenas aprēķins ir kļūdains, Tiesai ir saistošs, jo, pirmkārt, gada procentu likmes aprēķins saskaņā ar Direktīvas 87/102 1. panta 2. punkta e) apakšpunktu tiek veikts pēc dalībvalstīs izmantotām aprēķināšanas metodēm, kuru pareizu piemērošanu dalībvalsts tiesa pati var pārbaudīt, un, otrkārt, jo prejudiciālajā tiesvedībā dalībvalsts tiesai ir piekritīga faktu konstatācija.

44 — Skat. Vācijas valdības iesniegtā procesuālā dokumenta 43. punktu.

99. Attiecībā uz citiem Direktīvas 2005/29 6. panta 1. punktā minētajiem priekšnosacījumiem ir jākonstatē, ka nepareiza norāde par gada procentu likmi – īpaši, ja tā tiek norādīta būtiski zemāka, nekā tā ir faktiski, – arī ir piemērota, lai maldinātu vidusmēra patērētāju un viņu pamudinātu pieņemt tādu lēmumu par darījuma īstenošanu, ko viņš citādi nebūtu pieņēmis. Proti, reāli raugoties, ir jāpieņem, ka vidusmēra patērētājs parasti no vairākiem potenciāliem kredīta devējiem iegūst piedāvājumu un savu lēmumu uzņemties kredītsaistības parasti pieņem, pamatojoties uz šādu piedāvājumu salīdzinājumu, tostarp par to potenciālām izmaksām. Citiem vārdiem, salīdzinoši izdevīgi kreditēšanas noteikumi parasti izšķiroši ietekmē patērētāja gribas veidošanos.

100. Savienības tiesībās ir ņemtas vērā patērētāju intereses tikt informētam: Direktīvā 87/102, kas tika pieņemta ar divkāršu mērķi – pirmkārt, izveidot kopēju patērētāju kredītu tirgu (preambulas trešais, ceturtais un piektais apsvērums) un, otrkārt, aizsargāt patērētājus, kas uzņemas šādas kredītsaistības (preambulas sestais, septītais un devītais apsvērums), – ir ietverta tieša prasība, ka patērētājs ir samērīgi jāinformē par kredīta noteikumiem un izmaksām, kā arī par savām saistībām. Tas, pirmkārt, izriet no preambulas astotā apsvēruma un, otrkārt, no Direktīvas 87/102 4. panta 2. punkta a) apakšpunktā iekļautās prasības, ka ikvienā līguma dokumentā ir jānorāda gada procentu likme. Prasībai, ka, noslēdzot līgumu, kredīta ņēmējam ir jādara pieejamas visas ziņas, kas var ietekmēt viņa saistību apjomu, kā Tiesa savā judikatūrā atkārtoti ir skaidrojusi, ir nolūks patērētāju aizsargāt no negodīgiem kredīta noteikumiem, un ar to viņš tiek visaptveroši informēts par līguma izpildes apstākļiem [45].

101. Iepriekš minētās Direktīvas 87/102 normas pierāda, ka gada procentu likmes gadījumā runa ir par kredītlīgumu noslēgšanai būtiskām ziņām [46], bez kurām patērētājs parasti nevar pieņemt labi pārdomātu lēmumu. Tādēļ patērētājs ir ievērojamā mērā atkarīgs no šo ziņu pareizības. Maldināšana attiecībā uz šo informāciju (vienalga, vai ar nolūku vai aiz neuzmanības) nenovēršami rada patērētājam neizdevīgas sekas. Lielā mērā, tieši ņemot vērā šīs norādes nozīmi attiecībā uz patērētāja spēju pieņemt lēmumus un kļūdaina lēmuma tālejošās sekas, Direktīvas 87/102 3. pantā ir paredzēts, ka šo ziņu sniegšana notiek jau krietni pirms līguma noslēgšanas, proti, darījuma reklamēšanas ietvaros.

102. Šeit paustais viedoklis, ka nepareizas ziņas, kas tiek sniegtas, noslēdzot kredītlīgumu, principā var ietekmēt patērētāja lēmumu veikt darījumu Direktīvas 2005/29 izpratnē, saskan arī ar šīs direktīvas preambulas 10. apsvērumu, kas, kā pareizi paskaidro Slovākijas valdība [47], zināmā mērā ir piesaiste šeit nozīmīgajai Direktīvai 87/102. No tā izriet, ka Direktīva 2005/29 "patērētājiem sniedz aizsardzību gadījumos, kad Kopienas mērogā nepastāv specifiskas nozaru tiesību normas, un komersantiem ir aizliegts radīt maldinošu priekšstatu par savu izstrādājumu raksturu". Savienības likumdevējs arī norāda, ka "tas ir īpaši svarīgi attiecībā uz sarežģītiem produktiem, kas patērētājiem var radīt nopietnu apdraudējumu, piemēram, *konkrētiem finanšu pakalpojumiem*" [48]. Šie izteikumi pierāda, ka Savienības likumdevējs pilnā mērā apzinājās, kāds risks patērētājam pastāv šajā specifiskajā komercdarbības jomā. Pamatlietā šis risks tieši īstenojās, noslēdzot kredītlīgumu.

103. Saskaņā ar to, objektīvi vērtējot, pastāv maldinoša darbība Direktīvas 2005/29 5. panta 4. punkta a) apakšpunkta izpratnē (kopsakarā ar 6. panta 1. punkta d) apakšpunktu). Tādējādi patēriņa kredītlīgumā iekļauta kļūdaina norāde par gada procentu likmi ir uzskatāma par "negodīgu komercpraksi" šīs direktīvas izpratnē.

45 — Skat. rīkojumu lietā *Pohotovosť* (minēts iepriekš 6. zemsvītras piezīmē, 68. punkts) un 2000. gada 23. marta spriedumu lietā C-208/98 *Berliner Kindl Brauerei* (*Recueil*, I-1741. lpp., 21. punkts).

46 — Skat. rīkojumu lietā *Pohotovosť* (minēts iepriekš 6. zemsvītras piezīmē, 70. punkts) un 2004. gada 4. marta spriedumu lietā C-264/02 *Cofinoga* (*Recueil*, I-2157. lpp., 26. un 27. punkts).

47 — Skat. Slovākijas valdības iesniegtā procesuālā dokumenta 14. punktu.

48 — Preambulas 10. apsvērums (izcēlums pievienots tikai šeit).

– Pakārtota profesionālās rūpības prasības pārkāpuma konstatēšana

104. Un visbeidzot, īsi būtu jāizvērtē vēl viens aspekts saistībā ar iespējamu atbilstību nodarījuma sastāva elementam – Direktīvas 2005/29 2. panta 2. punktā a) apakšpunktā paredzētajam profesionālās rūpības pienākuma pārkāpumam, uz ko ir norādījusi gan iesniedzējtiesa savā rīkojumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu [49], gan vairāki procesa dalībnieki savos rakstveida apsvērumos.

105. Kā var konstatēt Direktīvas 2005/29 5. panta 4. punkta tekstā ("jo īpaši"), gan maldinoša komercprakse, gan agresīva komercprakse ir uzskatāma tikai par negodīgas komercprakses īpašu formu. Šī norma arī neietver nekādu norādi uz profesionālās rūpības koncepciju, jo maldinoša vai pat agresīva attieksme pret patērētājiem pati par sevi no Savienības likumdevēja puses tiek uzskatīta par tādu, kas ir pretrunā profesionālās rūpības prasībām. Tādēļ šīs direktīvas piemērošanas ietvaros maldinoša vai, attiecīgi, agresīva komercprakse nav jāvērtē tādējādi, vai tā atbilst arī komersanta profesionālās rūpības pienākumam. Izrādās, ka atbilstoša juridiska izpēte ir vajadzīga vienīgi tad, ja ir jāapsver 5. panta 1. punktā ietvertās ģenerālklauzulas piemērojamība [50]. Starp citu, tas sakāms arī par 5. panta 2. punkta b) apakšpunktā minēto nodarījuma sastāva elementu "būtiski kropļo vidusmēra patērētāja saimniecisko rīcību", kas būtībā atbilst 6. panta 1. punktā noteiktajai prasībai, ka komercpraksei jāspēj ietekmēt patērētāja lēmumu veikt darījumu.

106. Ņemot vērā faktu, ka maldinošas darbības direktīvas 5. panta 4. punkta a) apakšpunkta izpratnē jau ir konstatētas saskaņā ar šeit paveikto faktisko apstākļu vērtēšanu, manuprāt, šā nodarījuma sastāva elementu atsevišķa pārbaude būtu lieka. Tikai profilakses nolūkā norādīšu, ka nepareiza norāde par gada procentu likmi, kuras iemesls ir kļūdains aprēķins, diez vai atbilst profesionālās rūpības prasībām. Proti, no komersanta ir sagaidāms, ka tas savu komercdarbību veic atbilstoši nozīmīgiem tiesību aktiem un izrāda īpašu rūpību pret patērētājiem, īpaši tādēļ, ka patērētāji ir atkarīgi no komersanta profesionālām iemaņām. Kā tika norādīts iepriekš, apsverot Direktīvas 93/13 6. panta regulējuma nolūku [51], patērētājiem aizsardzība ir vajadzīga īpaši tādēļ, ka viņi salīdzinājumā ar komersantu parasti atrodas sliktākā situācijā attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu un viņu rīcībā ir mazāk informācijas. Šis apstāklis viņus pakļauj īpašam riskam, ka viņiem nākas piekrist komersanta iepriekš formulētiem līguma noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu. Šo apstākli var labot vienīgi tādējādi, ka no komersantiem tiek pieprasīta strikta konkrētu informēšanas pienākumu ievērošana.

107. Tādējādi arī alternatīvā pārbaude, izmantojot Direktīvas 2005/29 5. panta 2. punktā ietvertās ģenerālklauzulas kritērijus, ļauj secināt, ka pamatlietā runa ir par "negodīgu komercpraksi".

d) Secinājumi

108. Pēc visa iepriekš izklāstītā uz pirmo apakšjautājumu ir jāatbild: Direktīva 2005/29 ir interpretējama tādējādi, ka komersanta rīcība, līgumā norādot gada procentu likmi, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme, atbilst kritērijiem, pēc kuriem tā kvalificējama kā negodīga komercprakse.

49 — Skat. rīkojuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu 11. lpp.

50 — Skat. Abbamonte, G. publikāciju (minēta iepriekš 38. zemsvītras piezīmē), 28. lpp., saskaņā ar ko profesionālās rūpības pārkāpuma pārbaude ir izslēgta, ja konkrētajā gadījumā pastāvot maldinoša vai, attiecīgi, agresīva komercprakse. Proti, šāda komercprakse automātiski esot pretrunā jebkādām profesionālās rūpības prasībām. Līdzīgi arī Henning-Bodewig, F. "Die Richtlinie 2005/29/EG über unlautere Geschäftspraktiken", *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht - Internationaler Teil*, 2005, Nr. 8/9, 631. lpp., kurā norādīts, ka 5. panta 1. punktā ietvertā ģenerālklauzula (kas savukārt ir precizēta 5. panta 2. punktā) ir piemērojama vienīgi tad, ja konkrētie lietas faktiskie apstākļi nav iekļauti direktīvas I pielikumā ietvertā negodīgas komercprakses "melnajā sarakstā" un ja nepastāv neviens no regulējumā konkretizētajiem ģenerālklauzulas izpausmes gadījumiem (maldinoša vai, attiecīgi, agresīva komercprakse).

51 — Skat. šo secinājumu 43. un nākamos punktus.

2. apakšjautājums: negodīgas komercprakses sekas attiecībā uz līguma spēkā esamību

109. Otrais apakšjautājums attiecas uz iespējamām sekām, kādas šeit izskatāmās komercprakses atzīšanai par negodīgu Direktīvas 2005/29 izpratnē var būt attiecībā uz attiecīgā līguma spēkā esamību Direktīvas 93/13 kontekstā. Šajā ziņā ir jāizpēta gan atsevišķu pamatlietai principā piemērojamu tiesību aktu nozīmīgums, gan veids, kādā notiek to mijiedarbība.

a) Direktīvas 87/102 nozīmīgums

110. Saistībā ar šo ir jākonstatē, ka katrā ziņā no Direktīvas 87/102 4. panta 2. punkta a) apakšpunktā iedibinātā informēšanas pienākuma pārkāpuma nevar izdarīt tiešus secinājumus par iespējamu daļēju vai pat pilnīgu kredītlīguma spēkā neesamību. Tas sakāms īpaši tādēļ, ka direktīvas 14. panta 1. punkts ir ierobežots tādā ziņā, ka tajā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka kredītlīgumos nav atkāpju no šīs direktīvas transponēšanas nolūkā pieņemto vai šai direktīvai atbilstošo dalībvalstu tiesību normu prasībām, kas patērētājam būtu neizdevīgas. Pamatlietā, ņemot vērā kļūdaino norādi par gada procentu likmi, objektīvi raugoties, gan ir konstatējams šā informēšanas pienākuma pārkāpums. Tomēr precīzāks regulējums, kas, piemēram, dalībvalstu tiesām uzliktu pienākumu pasludināt kredītlīguma spēkā neesamību, tajā nav iekļauts. Ņemot vērā, ka Direktīvā 87/102 nav paredzētas atbilstošas tiesiskās sekas šā informēšanas pienākuma pārkāpuma gadījumā, tai nav nozīmes atbildē uz otro apakšjautājumu.

b) Direktīvas 2005/29 nozīmīgums

111. Turpretī nepārprotamākas ir Direktīvas 2005/29 normas – tiktāl, cik tās, kā jau tika izklāstīts [52], saskaņā ar 3. panta 2. punktu neierobežo līgumtiesības un it īpaši normas par līgumu spēkā esamību, noslēgšanu un sekām. 13. pantā gan ir paredzētas dalībvalstu saistības paredzēt sankcijas gadījumam, ja tiek pārkāptas dalībvalstu tiesību normas, ar kurām tiek transponēta šī direktīva. Tomēr tāda interpretācija, ka kā sankciju var paredzēt arī līguma noteikuma spēkā neesamību, būtu nepārprotamā pretrunā pirmajai minētajai normai. Šāda interpretācija, ņemot vērā Savienības likumdevēja tieši formulēto lēmumu, ka ar Direktīvu 2005/29 netiek regulētas līgumtiesības, nebūtu atbalstāma. Tādēļ, atbildot uz otro apakšjautājumu, nozīmīga nav arī šī direktīva.

c) Direktīvas 93/13 nozīmīgums

112. Tomēr Direktīvas 2005/29 nenozīmīgums nekādā ziņā nav pretrunā citu Savienības tiesību aktu un tajos paredzēto patērētāja tiesību aizsardzības līdzekļu piemērošanai [53]. Tādēļ apsverama ir Direktīvas 93/13 piemērošana, īpaši tādēļ, ka tās regulējuma priekšmets, kā jau tika minēts, attiecas uz līgumtiesībām un it īpaši līgumu spēkā esamību.

i) Direktīvas piemērošanas joma

113. Šajā ziņā līguma noteikumiem, kas ir šā strīda priekšmets, vispirms būtu jāiekļaujas Direktīvas 93/13 piemērošanas jomā. Tās piemērošanas joma ir noteikta 1. pantā. Piemērojamība personām ir ierobežota tādējādi, ka saskaņā ar 1. panta 1. punktu direktīva attiecas vienīgi uz tādu līgumu noteikumiem, kas noslēgti starp komersantu un patērētāju. No tā izriet, ka direktīva neattiecas uz līgumiem, kas ir noslēgti starp vairākiem patērētājiem vai starp vairākiem komersantiem. Savukārt materiālā piemērošanas joma tiek definēta tādējādi, ka saskaņā ar 1. panta 1. punktu kopsakarā ar 2. panta a) punktu un 3. panta 1. punktu direktīvā paredzētās pārbaudes priekšmets ir vienīgi tādi patērētāju "līguma noteikumi, par kuriem nebija atsevišķas apspriešanās".

52 — Skat. šo secinājumu 81. un nākamos punktus.

53 — Skat. Abbamonte, G. darbu (minēts 38. zemsvītras piezīmē), 16. lpp.

114. Pamatlietā netiek noliegts, ka kredītlīgumā, ko atbildētāja pamattiesvedībā ir noslēgusi ar saviem klientiem, runa ir par līgumu starp komersantu un patērētājiem. No rīkojumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu uzsvērtā apstākļa, ka kredīti tiek piešķirti uz standartizēta tipveida līguma pamata, var izdarīt secinājumu, ka kredītlīgums, kas ir šā strīda priekšmets, ar patērētājiem nav ticis individuāli apspriests. No tā izriet, ka šis līgums ietilpst gan direktīvas piemērošanas jomā attiecībā uz personām, gan tās materiālajā piemērošanas jomā.

ii) Satura pārbaudes apjoms

115. Turklāt līguma noteikumiem, kas ietver kļūdainu norādi par gada procentu likmi, vajadzētu varēt piemērot satura pārbaudi saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktu.

116. Šajā kontekstā jānorāda uz spriedumu lietā *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, kurā Tiesa skaidroja, ka šis regulējums nevis definē, piemēram, Direktīvas 93/13 piemērošanas jomu, bet gan drīzāk tā nolūks ir "noteikt to līguma noteikumu satura pārbaudes kārtību un apjomu, kas nav tikuši individuāli apspriesti un kas ir uzskatāmi par galvenajiem pakalpojumiem un saistībām līgumā starp komersantu un patērētāju"[54]. Saskaņā ar to līguma noteikumu negodīgā rakstura novērtējums "neattiecas nedz uz līguma galveno priekšmetu, nedz arī ar cenas vai, attiecīgi, atlīdzības un pakalpojumu vai, attiecīgi, preču, kas uzskatāmas par pretizpildījumu, attiecības samērīgumu, ciktāl šie līguma noteikumi ir formulēti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā".

117. Par attiecināšanu uz Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā minēto priekšmetu ir jāsaka, ka Savienības likumdevējs norādi par gada procentu likmi par svarīgu uzskata tādēļ, ka tā galu galā attiecas uz kredītlīguma galveno priekšmetu. Tā sniedz informāciju par izmaksām, kas kredīta ņēmējam ir jāatlīdzina kredīta devējam par aizdevuma piešķiršanu. Līdz ar to gada procentu likme kredītlīgumā noteikto pušu tiesību un pienākumu sistēmā ir saprotama kā galvenais saistību izpildījums par labu kredīta devējam. Atbilstoši tam arī attiecībā uz līguma noteikumiem, kas ietver kļūdainu norādi par izmaksām, jo, piemēram, nepareizi ir aprēķināta gada procentu likme, var veikt satura pārbaudi atbilstoši Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktam, ciktāl šie noteikumi nav formulēti skaidri un saprotami.

118. Pierādījumus atbilstošam secinājumam var konstatēt Tiesas nolēmumā lietā *Pohotovosť*, kam ir zināma līdzība ar izskatāmo lietu. Minētajā lietā Tiesa citu starpā apsvēra arī jautājumu par to, vai tas, ka kredītlīgumā nav norādīta gada procentu likme, var būt izšķirošs faktors dalībvalsts tiesas veiktā pārbaudē par to, vai kredītlīguma noteikumi par tā izmaksām, kuros nav šādas norādes, Direktīvas 93/13 4. panta izpratnē ir formulēti skaidri un saprotami. Tiesa uz šo jautājumu ir atbildējusi apstiprinoši[55], atzīstot, ka dalībvalstu tiesām ir pienākums atsevišķas lietas izvērtēšanas ietvaros pārbaudīt, vai attiecīgie līguma noteikumi atbilst iepriekš minētajiem skaidrības un saprotamības priekšnosacījumiem.

119. Tomēr nozīmīgāks izskatāmā jautājuma kontekstā izrādās fakts, ka Tiesa minētajā nolēmumā savos paskaidrojumos vienlaikus netieši apstiprināja iespējas pārbaudīt šādus līguma noteikumus[56]. Apstāklis, ka lietā *Pohotovosť* runa bija par trūkstošu un nevis, kā pamatlietā, nepareizu norādi, vērtēšanas ziņā jautājumam par iespējamu šīs judikatūras attiecināšanu uz izskatāmo lietu nav nozīmīgs, īpaši tādēļ, ka abos gadījumos runa ir par izšķirošu informāciju, kas, pretēji tieši formulētai

54 — Skat. spriedumu lietā *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (minēts iepriekš 26. zemsvītras piezīmē, 34. punkts).

55 — Skat. rīkojumu lietā *Pohotovosť* (minēts iepriekš 6. zemsvītras piezīmē, 77. punkts).

56 — Turpat (73. punkts).

Savienības tiesību prasībai, nav tikusi iekļauta kredītlīgumā. Abos gadījumos runa ir par vienu un to pašu līguma priekšmetu, tādēļ satura pārbaude principā ir iespējama. Tomēr tas galu galā ir atkarīgs no tā, vai ir izpildīts skaidrības un saprotamības priekšnosacījums, kas saskaņā ar judikatūru kompetentajai dalībvalsts tiesai ir jāpārbauda pašai [57].

iii) Līguma noteikumu negodīgais raksturs

120. Dalībvalsts tiesas kompetencē ietilpst arī attiecīgo līguma noteikumu izvērtēšana katrā atsevišķā gadījumā attiecībā uz to negodīgo raksturu. Šāda izvērtēšana ir jāveic pēc vispārīgiem kritērijiem, kurus Savienības likumdevējs ir noteicis Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā un 4. panta 1. punktā [58]. Kā Tiesa konstatēja savā spriedumā lietā *Pannon GSM* [59], direktīvas 3. pantā ir abstrakti definēti faktori, kas līguma noteikumiem, kuri nav tikuši atsevišķi apspriesti, piešķir negodīgu raksturu, savukārt pielikums, uz ko ir atsauce direktīvas 3. panta 3. punktā, ietver tikai indikatīvu un neizsmeļošu sarakstu ar līguma noteikumu piemēriem, kas var tikt atzīti par negodīgiem.

121. Manuprāt, uz to, vai kādas komercprakses atzīšana par "negodīgu" Direktīvas 2005/29 izpratnē var ietekmēt to, vai kādi līguma noteikumi tiek kvalificēti kā "negodīgi" Direktīvas 93/13 izpratnē (kā iesniedzējtiesa prezumē sava otrā apakšjautājuma ietvaros), var atbildēt vienīgi ar Direktīvas 93/13 4. panta 1. punkta interpretācijas palīdzību. Proti, kā noslēgumā ir ticis skaidrots spriedumā lietā *Pénzügi Lízing* [60], iepriekš minētie direktīvas vispārīgie kritēriji ir pakļauti arī Tiesas kompetencei sniegt interpretāciju.

122. Konkrētāk, šajā normā paredzēts, ka līguma noteikumu negodīgais raksturs ir jāvērtē, "ņemot vērā to preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un visus apstākļus, kas saistīti ar līguma noslēgšanu, kā arī visus pārējos tā paša līguma vai citu līgumu (no kā ir atkarīgi šie līguma noteikumi) noteikumus līguma noslēgšanas brīdī". Līdz ar šīs normas plašo formulējumu dalībvalsts tiesa tiek mudināta ņemt vērā ne tikai pašu līguma saturu, bet arī vairākus citus nozīmīgus faktorus [61].

123. Tomēr vēl jo vairāk ir jāņem vērā arī tādi faktori, ar kuriem ir saistīts konkrēts likumdevēja juridiskais vērtējums. Par labu šādai interpretācijai liecina tas, ka šajā normā ir tieši paredzēts, ka ir jāņem vērā "visi apstākļi līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti". Gan Direktīvas 93/13 4. panta 1. punkta teksta nozīme, gan tās regulējuma nolūks, gan abu direktīvu mijiedarbība Savienības patērētāju tiesību ietvaros ļauj secināt, ka ar to ir jāsaprot arī tāds rīcības veids, kas saskaņā ar Direktīvas 2005/29 2. panta d) punktā iekļauto termina "komercprakse" definīciju tiek izmantots, lai piesaistītu klientus nolūkā noslēgt patērētāju līgumus. Skaidra norāde, kas atbilst šādai interpretācijai, ir atrodama Direktīvas 93/13 preambulas piecpadsmitajā apsvērumā, saskaņā ar ko, vērtējot līguma noteikumu negodīgo raksturu, "jāpievērš īpaša uzmanība, vai patērētājs *kaut kādā veidā ir ticis mudināts piekrist noteikumiem*" [62].

57 — Skat. spriedumu lietā *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (minēts iepriekš 26. zemsvītras piezīmē, 32. punkts).

58 — Skat. 2010. gada 9. novembra spriedumu lietā C-137/08 *Pénzügyi Lízing* (Krājums, I-10847. lpp., 40. punkts), spriedumu lietā *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (minēts iepriekš 26. zemsvītras piezīmē, 34. punkts), spriedumu lietā *Freiburger Kommunalbauten* (minēts iepriekš 22. zemsvītras piezīmē, 18., 19. un 21. punkts) un 2002. gada 7. maija spriedumu lietā C-478/99 Komisija/Zviedrija (*Recueil*, I-4147. lpp., 11. un 17. punkts).

59 — Skat. spriedumu lietā *Pannon GSM* (minēts iepriekš 8. zemsvītras piezīmē, 37.–39. punkts).

60 — Skat. spriedumu lietā *Pénzügyi Lízing* (minēts iepriekš 58. zemsvītras piezīmē, 40. punkts).

61 — Skat. Brandner, H. E., "Maßstab und Schranken der Inhaltskontrolle bei Verbraucherverträgen", *Monatsschrift für Deutsches Recht*, 4/1997, 313. lpp.

62 — Izcēlums vienīgi šeit. Kā teikts Pfeiffer, T. publikācijā (minēta 15. zemsvītras piezīmē), 13. punkts, 5. lpp., vērtējot ietekmi uz lēmumu pieņemšanas brīvību, nozīmīgs var būt: vienas līgumslēdzējas puses faktisks vai juridisks monopolstāvoklis; eksistenciāla vai neatliekama vienas puses paļaušanās uz konkrētu rīcību; iepriekšēja izglītība un komercdarbības pieredze; konstatējama un pamatīga iepriekšēja pārbaude no patērētāju puses; neregulāras parastās komercdarbības esamība; standartizēta tipveida līguma esamība; neatbalstāmas pārliecināšanas metodes (piem., pretēji labiem tikumiem esoša apelēšana pie familiāras gatavības palīdzēt), nozīmes minimizēšana (piem., uzraksts "tikai iekšējai dokumentācijai") vai pārsteiguma taktikas izmantošana.

124. Manuprāt, komercprakses iespējama atzīšana par "negodīgu" pēc Direktīvā 2005/29 noteiktajiem kritērijiem ir jāpapildina ar līguma noteikumu negodīgā rakstura izvērtēšanu. Proti, apzīmējums "negodīga" Direktīvas 2005/29 izpratnē izsaka neko citu kā Savienības likumdevēja neatbalstītu iedarbību uz patērētāju spriestspēju un lēmumu pieņemšanas brīvību. Turklāt jānorāda, ka komercprakses negodīgais raksturs, kas izpaužas kā minētā iedarbība, galu galā atklās būtisku faktoru, kas ir jāņem vērā līguma noteikumu negodīgā rakstura vērtēšanas ietvaros, proti, vai komersants, iespējams, ir rīkojies, pārkāpjot Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā nostiprināto labticības prasību. Tas tieši izriet no Direktīvas 93/13 preambulas piecpadsmitā apsvēruma. Ņemot to vērā, Direktīvas 93/13 4. panta1. punkts zināmā mērā var tikt uzskatīts par veidu, kā pievērsties vērtēšanai godīgas konkurences tiesiskā regulējuma kontekstā.

125. Abu direktīvu aizsardzības jomu tuvināšanās, uz ko jau norādīju [63], tiks atzīta tādējādi, ka nepieļaujama patērētāja gribas veidošanās ietekmēšana no komersanta puses negodīgas komercprakses dēļ nereti izvērsīsies par līgumisko attiecību nelīdzsvarotību, kas ir neizdevīga patērētājam [64]. Tas tomēr nekādā ziņā nenozīmē, ka komercprakses negodīgais raksturs automātiski norāda uz līguma noteikumu negodīgumu. Drīzāk līguma noteikumu negodīgā rakstura vērtējums ir jāveic, pamatojoties, pirmām kārtām, uz Direktīvas 93/13 normām kā tieši piemērojamajām tiesībām. Apstāklim, ka komercprakse, kas ir novedusi līdz kredītlīguma noslēgšanai, ir jāatzīst par "negodīgu", var augstākais piedēvēt viena pierādījuma (no vairākiem) nozīmi, uz ko kompetentā tiesa pamatos savu vērtējumu saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. pantu [65]. Tiktāl ir jāpiekrīt Vācijas valdībai [66], ka secinājums par negodīgu komercpraksi var tikai netieši ietekmēt to, vai tiek konstatēts līguma noteikumu negodīgais raksturs.

d) Secinājumi

126. Līdz ar to uz otro apakšjautājumu ir jāatbild: Direktīva 2005/29 ir interpretējama tādējādi, ka secinājums par komercprakses negodīgo raksturu tieši neietekmē jautājumu par to, vai ir spēkā šādas komercprakses ietvaros noslēgts kredītlīgums.

3) Secinājumi kopsavilkuma formā

127. Veiktā izpēte ļauj secināt, ka komersanta rīcība, līgumā norādot gada procentu likmi, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme, atbilst negodīgas komercprakses kvalifikācijas kritērijiem, kas noteikti Direktīvā 2005/29 [67]. Lai gan šī direktīva principā neietekmē atsevišķu līgumu spēkā esamību [68], jākonstatē, ka tā ietver konkrētu vērtējumu, ko veicis Savienības likumdevējs un kas dalībvalsts tiesai būtu jāņem vērā, vērtējot līguma noteikumu negodīgo raksturu. Saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktu tiesai ir pienākums to darīt, it īpaši tādēļ, ka šādai vērtēšanai ir jānotiek, arī "ņemot vērā [..] visus apstākļus līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti". Pie minētā vērtējuma ir pieskaitāma arī noraidoša attieksme pret konkrētu komercprakses izpausmi, piemēram, komersanta nepieļaujamu iedarbību uz patērētāja spriestspēju un lēmumu pieņemšanas brīvību. Negodīgas komercprakses fakts var tikt izmantots kā pierādījums par līguma noteikumu negodīgo raksturu, tomēr tas dalībvalsts tiesu neatbrīvo no pienākuma veikt šādu vērtēšanu, izskatot visus katra atsevišķā gadījuma apstākļus [69].

63 — Skat. šo secinājumu 90. punktu.

64 — Skat. Kapnopoulou, E. publikāciju (minēta 19. zemsvītras piezīmē), 152. lpp., kurā autore pauž viedokli, ka apstāklis, ka kāda patērētāja ietekmēšana, lai viņš piekristu kādiem līguma noteikumiem, un viņš nav pretojies šādai "ietekmei", liecina par to, ka konkrētajā patērētāju līgumā trūkst pušu līdzsvara.

65 — Skat. Abbamonte, G. publikāciju (minēta 38. zemsvītras piezīmē), 16. lpp., kurā gan nav tieši pausts viedoklis par jautājumu – vai uz Direktīvas 2005/29 pamata izdarīts vērtējums būtu jāpārņem Direktīvas 93/13 interpretācijā. Tomēr viņš paskaidro, ka dalībvalsts tiesai, patērētāja civiltiesiskās prasības (par līguma atcelšanu vai cenas samazināšanu) ietvaros nodrošinot tiesisko aizsardzību, esot jāņem vērā svarīgi apstākļi, piemēram, negodīgas komercprakses izmantošana.

66 — Skat. Vācijas valdības iesniegtā procesuālā dokumenta 51. punktu.

67 — Skat. šo secinājumu 108. punktu.

68 — Skat. šo secinājumu 86. un 111. punktu.

69 — Skat. šo secinājumu 120. un nākamos punktus.

VII – Secinājumi

128. Ņemot vērā izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Okresný súd Prešov* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka jautājumā par patērētāju līguma, kas ietver negodīgus noteikumus, turpmāku pastāvēšanu nav nozīmes tam, vai tas patērētājam būtu izdevīgāk. Tomēr šī norma neliedz dalībvalstīm savā attiecīgajā tiesību sistēmā noteikt, ka šādos gadījumos iestājas tādas tiesiskās sekas, kas izpaužas kā visa līguma spēkā neesamība kopumā;

2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 11. maija Direktīva 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (Negodīgas komercprakses direktīva), ir interpretējama tādējādi, ka komersanta, kas līgumā norāda gada procentu likmi, kas ir zemāka nekā faktiski piemērotā likme, rīcība atbilst kritērijiem, pēc kuriem tā ir kvalificējama kā negodīga komercprakse.

   Šāds secinājums par negodīgu komercpraksi gan tieši neietekmē līguma noteikumu negodīgo raksturu un spēkā esamību vai visa kredītlīguma spēkā esamību saskaņā ar Direktīvu 93/13. Tomēr šādu secinājumu var uzskatīt par apstākli, kas ir saistīts ar līguma noslēgšanu un ko kompetentā dalībvalsts tiesa ņem vērā vērtējumā saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktu.